

Financial Law Institute

Working Paper Series

WP 2003-10

Hans DE WULF

**De nieuwe VZW-wet: de wet van 27 juni 1921
na de wet van 2 mei 2002**

August 2003

WP 2003-10

Hans DE WULF

**De nieuwe VZW-wet:
de wet van 27 juni 1921 na de wet van 2 mei 2002**

Abstract

This text, which has no academic pretensions and is intended for practitioners, discusses the changes introduced by the Act of May 2 2002 to Belgian legislation on non-profit organizations. It accompanies a presentation I made during a conference organized by the Bruges Bar and the Hogeschool West-Vlaanderen.

To be published in

DE NIEUWE VZW-WET: DE WET VAN 27 JUNI 1921 NA DE WET VAN 2 MEI 2002

Hans De Wulf

Docent, Instituut Financieel Recht, Universiteit Gent

Gastdocent, Hogeschool Gent

1. De wet van 2 mei 2002 brengt belangrijke wijzigingen aan in de VZW-wet van 1921. De wetgever heeft tijdens de lange en moeizame parlementaire werkzaamheden wel benadrukt dat geen revolutie in het VZW-recht werd beoogd, slechts het aanpassen van de wet aan de noden van de hedendaagse tijd, maar vooral de grotere openheid, ook en vooral op financieel vlak, die de wetgever van VZW's eist, inclusief de aanstelling van een externe commissaris om de rekeningen te controleren, zijn toch vrij ingrijpend. Het belang dat aan de jaarrekening gehecht wordt is deels een weerspiegeling van het toenemend belang van de economische activiteiten van VZW's en de non-profit-sector in het algemeen, een evolutie die reeds lang aan de gang is. Aan de hervorming valt tevens op dat de wetgever vaak inspiratie heeft gezocht bij het vennootschapsrecht, vooral het N.V.-recht, om het VZW-recht te stroomlijnen. Dit heeft tot gevolg dat het VZW-recht voor vennootschapsjuristen gemakkelijker kenbaar wordt, en zorgt voor een soms wenselijke stroomlijning van het VZW-recht, maar soms kan men zich afvragen of de wetgever niet een beetje te detaillistisch tewerk is gegaan, bijvoorbeeld wat de regels rond VZW-bestuur betreft.

In deze bijdrage ligt de nadruk op deze vernieuwingen die werden aangebracht door de wet van 2 mei 2002, hoewel ter wille van de coherentie van de uiteenzetting ook wel enkele niet gewijzigde basisregels in herinnering worden geroepen. Niettemin is deze bijdrage geen volledig overzicht van de VZW-wet¹. Vrij recent verscheen een uitstekend handboek over het Belgische verenigingsrecht (VZW, internationale VZW en beroepsvereniging, dus zonder behandeling van de stichtingen), nl. het *Handboek verenigingen* van Dirk VAN GERVEN (Kalmthout, Biblo, 2002, 550 p.; een tweede editie, waarin de uitvoeringsbesluiten verwerkt zullen zijn, is op het moment van schrijven in voorbereiding). In wat volgt zal veelvuldig verwezen worden naar dit standaardwerk, waarin men dan vaak talrijke verdere verwijzingen vindt.

A. Publicatie, inwerkingtreding en uitvoeringsbesluiten

1. algemeen

2. De oorspronkelijke VZW-wet, meer bepaald de wet van 27 juni 1921 “waarbij aan de verenigingen zonder winstgevend doel en aan de instellingen van openbaar nut rechtspersoonlijkheid wordt verleend” werd grondig gewijzigd door de wet van 2 mei 2002

---

¹ Men vindt hier ook geen overzicht van traditioneel behandelde thema's als fusies van VZW's of de VZW in proces; niet alleen worden die niet geregeld in de VZW-wet, de nieuwe VZW-wet heeft ook geen belangrijke, vernieuwende impact op deze materies.

“betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en de stichtingen”, hierna aangeduid als “de nieuwe VZW-wet” of eenvoudigweg als “de Wet”. De wet van 27 juni 1921 werd dus niet afgeschaft, maar wel op driedelige wijze gewijzigd: de bestaande artikelen over VZW en stichting van openbaar nut werden aangepast, de wet van 25 oktober 1919 op de internationale verenigingen werd afgeschaft maar de gewijzigde inhoud ervan werd opgenomen in de nieuwe VZW-wet en naast de reeds bestaande stichting van openbaar nut werd voor het eerst de rechtsvorm van de private stichting² in het Belgische recht ingevoerd.

3. De wet van 2 mei 2002 werd oorspronkelijk gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 18 oktober 2002, maar die publicatie bevatte zodanig veel fouten en weglatingen dat men zich genoodzaakt zag de Wet volledig opnieuw af te drukken, in het Staatsblad van 11 december 2002. Die laatste versie is de enige juiste en geldige.

4. De wet van 2 mei 2002 werd al onmiddellijk gewijzigd door art. 69 van de wet van 16 januari 2003 tot oprichting van de Kruispuntbank voor Ondernemingen³.

Artikel 32 van dezelfde wet van 16 januari 2003 veranderde ook de regeling omtrent inwerkingtreding van de wetwijzigingen doorgevoerd door de wet van 2 mei 2002. Oorspronkelijk bepaalde art. 66 van de wet van 2 mei 2002 dat deze in werking zou treden op de eerste dag van de tweede maand die volgde op de maand waarin het K.B. ter uitvoering van de Wet bekend zou gemaakt worden. Het gewijzigde art. 66 luidt voortaan dat de Koning voor elk artikel van de wet van 2 mei 2002 de datum van inwerkingtreding bepaalt. Ter uitvoering hiervan verscheen in het Belgisch Staatsblad van 6 juni 2003 het K.B. van 2 april 2003, waarbij de termijnen van inwerkingtreding werden vastgesteld. Het grootste deel van de nieuwe VZW-wet treedt in toepassing daarvan in werking op 1 juli 2003. Die datum werd gekozen omdat op die dag ook grote delen van de Kruispuntbankwet van 16 januari 2003 in werking treden. De bepalingen uit de nieuwe VZW-wet omtrent de verplichting tot het voeren van een boekhouding, het opstellen en openbaarmaking van een jaarrekening en de controle van de jaarrekening door een commissaris⁴, treden evenwel pas in werking “in het boekjaar dat op 1 januari 2004 of na deze datum aanvangt”⁵. De nieuwe VZW-wet voorziet in zijn art. 10, tweede lid in een voorheen niet in die omvang bestaand inzagerecht in allerlei documenten voor de echte leden van de VZW. Art. 10 tweede lid treedt evenwel pas in werking op 1 januari 2005⁶. Tegen dan zou het noodzakelijke uitvoerings-KB dat de modaliteiten voor uitoefening van het inzagerecht moet regelen (zie art. 10, derde lid VZW-wet), uitgevaardigd moeten zijn.

2. overgangsbepalingen

---

² Deze bijdrage handelt enkel over de VZW, niet over de stichtingen. Onder de eerste commentaren omtrent de stichting na de wet van 2 mei 2002 zijn te vermelden: P. LAVRYSEN, “De private stichting: een volwaardig alternatief voor de Nederlandse stichting-administratiekantoor?”, *T.B.H.* 2002, 667-697; P. NICAISE en I. BANMEYER, “Les fondations” in *Le nouveau droit des ASBL et des fondations*, CENTRE JEAN RENAULD (U.C.L.) (Ed.), Brussel, Bruylant, 2002, 225-268; D. VAN GERVEN, “De private stichting en de stichting van openbaar nut”, *T.B.B.R.* 2003, 347.

³ *B.S.* 5 februari 2003; de wijziging betreft de neerlegging van bepaalde stukken, waaronder de oprichtingsakte, van VZW's: die dienen neergelegd worden ter griffie van de rechtbank van koophandel in plaats van bij de griffie van de rechtbank van eerste aanleg.

⁴ Meer bepaald de artikelen 17, 37 en 53 van de wet van 27 juni 1921 zoals gewijzigd.

⁵ Art. 2 K.B. 2 april 2003, *B.S.* 6 juni 2003.

⁶ Art. 3 K.B. 2 april 2003, *B.S.* 6 juni 2003.

5. Los van deze bepalingen in verband met inwerkingtreding, bevat het K.B. van 2 april 2003 ook een reeks “aanpassingstermijnen” gedurende dewelke nieuwe bepalingen nog niet van toepassing zijn op reeds bestaande, “oude” VZW’s, meer bepaald VZW’s die de rechtspersoonlijkheid hebben verkregen voor 1 januari 2004 (artt. 5, 6 en 7 van het K.B. van 2 april 2003). “Oude” VZW’s moeten zich pas aan de regeling van het nieuwe inzagerecht voor leden conformeren binnen een termijn van 1 jaar die begint te lopen op 1 januari 2005. De andere aanpassingstermijnen bedragen ook 1 jaar, maar beginnen te lopen op 1 januari 2004. De aanpassingstermijnen van 1 jaar gelden samengevat voor volgende bepalingen uit de nieuwe VZW-wet- we nemen terzake de samenvatting in de nieuwsbrief BALANS⁷ over:

- de verplichte minimale vermeldingen in de statuten;
- de verplichting om de “toegetroden leden” uitdrukkelijk te erkennen in de statuten en hun rechten en verplichtingen statutair vast te leggen;
- de nieuwe regeling inzake nietigheid van een VZW;
- de verplichting om het ledenregister bij te houden op de zetel van de VZW;
- de verplichting om op alle stukken die van een VZW uitgaan (zoals akten, facturen, enz.) zowel de naam van de VZW te vermelden, onmiddellijk voorafgegaan of gevolgd door de woorden “vereniging zonder winstoogmerk” of “vzw”, alsook het adres van de zetel;
- de verplichtingen die voortvloeien uit de nieuwe regels inzake de raad van bestuur en het dagelijks bestuur van de VZW;
- de (versoepelde) verplichtingen inzake het ontvangen van giften of legaten (allicht is hier de verplichting bedoeld om eventuele strijdige vermeldingen in de statuten aan de nieuwe wet aan te passen);
- de verplicht na te leven formaliteiten waarzonder een vordering in rechte ingesteld door de VZW wordt opgeschort;
- de openbaarmakingsformaliteiten (neerlegging van de stukken in het VZW-dossier en publicatie van sommige stukken in de Bijlagen bij het Belgisch Staatsblad).

6. De aanpassingstermijnen gelden dus voor VZW’s die de rechtspersoonlijkheid hebben verworven voor 1 januari 2004. Voor VZW’s die na die datum rechtspersoonlijkheid verwerven, geldt geen overgangsregeling (behalve voor het inzagerecht uit art. 10 lid 2 nieuwe VZW-wet).

7. Deze overgangsregeling is slecht opgesteld en roept allerlei problemen op. Overeenkomstig de oude VZW-wet, die tot 1 juli 2003 geldt, verwerft een VZW rechtspersoonlijkheid door de publicatie van zijn oprichtingsakte en de benoemingsakten van zijn bestuurders in de bijlagen tot het Belgisch Staatsblad. Merk op dat aan deze publicatie geen neerlegging ter griffie voorafging. Overeenkomstig de nieuwe VZW-wet, die op 1 juli in werking treedt, verwerft een VZW rechtspersoonlijkheid door neerlegging van dezelfde akten op de griffie van de rechtbank van koophandel.

De formulering van het K.B. van 2 april 2003 is vrij duidelijk: alle VZW’s die voor 1 januari 2004 de rechtspersoonlijkheid verwerven, genieten van de aanpassingstermijnen. Hoewel dat niet de bedoeling kan geweest zijn, zou een VZW die op bv. 5 juli 2003 zijn oprichtingsakte neerlegt ter griffie en daardoor rechtspersoonlijkheid verwerft, nog van een aanpassingstermijn genieten. Dergelijke VZW zal daarin wellicht niet geïnteresseerd zijn: hij

---

⁷ *Balans. Nieuwsbrief voor accountancy en financieel management*, nr. 478 (22 juni 2003), “Nieuwe VZW-Wet: grotendeels in werking vanaf 1 juli 2003”, p. 3.

zal liever van in het begin zijn statuten in overeenstemming met de nieuwe wet opstellen en overeenkomstig de nieuwe wet functioneren, zoniet moet hij zich na ongeveer anderhalf jaar toch nog in regel stellen, met alle bijhorende administratieve rompslomp. Anderzijds moet opgemerkt worden dat dergelijke VZW een termijn van 1 jaar te rekenen vanaf 1 januari 2004 krijgt om zich te schikken naar bijvoorbeeld de nieuwe boekhoudkundige voorschriften, terwijl deze van onmiddellijke toepassing zijn op een VZW wiens oprichtingsakte pas op 2 januari 2004 ter griffie wordt neergelegd.

Hoe zit het wanneer de oprichtingsakte van een VZW is opgesteld voor 1 juli 2003 en ook voor die datum is opgestuurd naar het Belgisch Staatsblad, maar niet voor die datum gepubliceerd is, hetzij omdat men de akte slechts kort voor 1 juli 2003 naar het Staatsblad heeft opgestuurd, hetzij omdat de gebruikelijke vertragingen tot gevolg hebben dat de akte laatstijdig gepubliceerd wordt? Impliceert de verzending van de statuten naar het Staatsblad dat deze VZW rechtspersoonlijkheid verwerft volgens de oude wet, dus bij publicatie in het Belgisch Staatsblad- en zonder voorafgaande neerlegging van de oprichtingsakte ter griffie?

Best verdedigbaar⁸ lijkt mij dat een VZW die op 1 juli 2003 nog geen rechtspersoonlijkheid had verworven door bekendmaking van haar statuten in de bijlagen tot het Staatsblad, vanaf 1 juli slechts rechtspersoonlijkheid kan verwerven door neerlegging ter griffie van de statuten en andere vereiste akten. De nieuwe wet is van onmiddellijke toepassing. Die regel geldt wellicht dus ongeacht of de oprichtingsakte van de VZW tussen de oprichters reeds was vastgelegd in een geschrift en ook ongeacht of deze akte reeds was opgestuurd naar de diensten van het Belgisch Staatsblad. Deze zullen akten die op 1 juli 2003 nog niet gepubliceerd waren wellicht ook niet meer publiceren, en de oprichters ervan inlichten dat zij tot neerlegging bij de griffie dienen over te gaan.

Hoe dan ook, eens men, op basis van welke opvatting dan ook, aanvaardt dat een bepaalde VZW rechtspersoonlijkheid heeft verworven voor 1 januari 2004, en ook al gebeurt dit pas na 1 juli 2003, dan is men zonder twijfel verplicht te aanvaarden dat dergelijke VZW over een aanpassingstermijn beschikt die ingaat op 1 januari 2004. De oprichters hebben de VZW nog onder gelding van de oude wet opgericht, en moeten dus tijd krijgen om zich aan de nieuwe verplichtingen aan te passen, ook al konden zij die nieuwe verplichtingen de facto kennen vanaf 11 december 2002 (publicatie nieuwe VZW-wet in het Belgisch staatsblad) en ook al verwerft hun VZW pas rechtspersoonlijkheid terwijl de nieuwe wet al geldt.

De hieronder weergegeven opvatting van een medewerker van de minister van Justitie, dat die aanpassingstermijn enkel geldt voor de VZW wiens oprichtingsakte voor 1 juli 2003

---

⁸ Een andere opvatting is de volgende: Men zou kunnen voorhouden dat uit het feit dat de oprichters de akte niet alleen hadden opgesteld, maar ook hadden opgestuurd naar het Staatsblad, hun duidelijke wens blijkt om onder de oude regeling te vallen, zodat hun VZW rechtspersoonlijkheid verwerft door publicatie in het B.S. ook al gebeurt die na 30 juni 2003 en ook al is de oprichtingsakte niet neergelegd, zoals nochtans vanaf 1 juli 2003 vereist is wil een VZW, onder het nieuwe regime, rechtspersoonlijkheid verwerven. Indien men die opvatting consequent toepast, lijkt men tegelijk aan dergelijke oprichters de mogelijkheid te moeten ontzeggen om rechtspersoonlijkheid te verwerven volgens het nieuwe regime, nl. door de oprichtingsakte neer te leggen, hoewel de oprichtingsakte reeds voorheen (en wel voor 1 juli 2003?) was opgestuurd naar het B.S. Oprichters zouden daarin geïnteresseerd kunnen zijn wanneer de publicatie in het B.S. van de nochtans opgestuurde akte lang op zich laat wachten. Dergelijke handelswijze zou er evenwel toe leiden dat de gepubliceerde statuten wellicht zouden afwijken van de neergelegde, aangezien de nieuw neergelegde statuten in overeenstemming zouden (moeten) zijn met de nieuwe wet. Als het in de praktijk toch zou gebeuren dat een oprichtingsakte wordt neergelegd die reeds voorheen was opgestuurd aan het B.S., en men aanvaardt dat de VZW door die neerlegging rechtspersoonlijkheid verwerft, dan lijkt het erop dat de oprichters geacht moeten worden twee VZW's te hebben opgericht: één volgens het nieuw recht, (als rechtspersoon) ontstaan met de neerlegging, en één volgens het oude recht, ontstaan met de publicatie die het resultaat is, niet van de neerlegging, maar van het opsturen van de akte aan de diensten van het Staatsblad.

gepubliceerd is, kan dus zeker niet aanvaard worden, wegens duidelijke strijdigheid met de wet.

8. Volgens een bijdrage in de nieuwsbrief *Balans* heeft een kabinetsmedewerker van de Minister van justitie een officieus bericht verspreid volgens hetwelk de aanpassingstermijn van 1 jaar slechts zou gelden voor reeds bestaande VZW's, wat die medewerker zelf gedefinieerd zou hebben als VZW's waarvan de statuten voor 1 juli 2003 gepubliceerd zijn en waarbij het niet zou volstaan dat de statuten voor die datum opgestuurd zijn naar het Belgisch Staatsblad. Dergelijke verklaringen van kabinetsmedewerkers kunnen natuurlijk niet opwegen tegen een wettekst. De wettekst heft het niet over reeds bestaande VZW's, maar vooral is er in de wet nergens een spoor te vinden van de vereiste dat alleen VZW's die reeds rechtspersoonlijkheid verworven zouden hebben voor 1 juli 2003 van de aanpassingstermijn zouden genieten. De duidelijke tekst van het K.B. van 2 april 2003 heeft het over VZW's die voor 1 januari 2004 rechtspersoonlijkheid hebben verworven.

Op twee punten kan men de kabinetsmedewerker tegemoetkomen: 1) het zou logisch geweest zijn dat de door hem voorgestelde regeling in de wet ingeschreven was, nu alleen echt "oude" VZW's, die reeds bestonden vooraleer de nieuwe wet in werking treedt, logischerwijze nood hebben aan een overgangsregime; de wettekst zou dus beter bepaald hebben dat VZW's die voor 1 juli 2003 rechtspersoonlijkheid hadden verworven (dus noodzakelijkerwijze volgens het oude regime) over een aanpassingstermijn van 1 jaar beschikken te rekenen van 1 januari 2004, of nog beter, een termijn van anderhalf jaar te rekenen vanaf 1 juli 2003 (aangevuld met een bijzondere regeling voor de aanpassing aan boekhoudkundige voorschriften die sowieso pas ten vroegste op 1 januari 2004 in werking treden). 2) als men van lichtzinnig goede wil is ten opzichte van de opvatting van de kabinetsmedewerker zou men kunnen argumenteren dat waar in art. 5 sprake is van "verenigingen zonder winstoogmerk... die voor 1 januari 2004 rechtspersoonlijkheid hebben verworven", de wetgever reeds perfecte VZW's geïnviseerd heeft, dus VZW's met rechtspersoonlijkheid, verworven onder de oude wet. Een VZW zonder rechtspersoonlijkheid, zo zou men kunnen proberen verdedigen, is nl. nog geen VZW, maar slechts een VZW in wording. Maar ook die extreme welwillendheid lijkt niet op te kunnen tegen de *dura lex*: het is niet duidelijk hoe men staande kan houden dat een regeling slechts geldt voor VZW's die voor 1 juli 2003 rechtspersoonlijkheid verwerven wanneer de wet zonder omwegen bepaalt dat zij geldt voor VZW's die voor 1 juli 2004 rechtspersoonlijkheid verwerven, hetgeen een duidelijk teken is dat de wetgever met "verenigingen zonder winstoogmerk" in art. 5 van het KB van 2 april 2003 *niet* reeds perfect tot stand gekomen VZW's, die dus reeds voorheen (voor 1 juli 2003 en in die zin ook voor 1 januari 2004) rechtspersoonlijkheid bezaten kan bedoeld hebben.

9. Op het moment van schrijven is reeds één uitvoerings-K.B. bij de nieuwe VZW-wet gepubliceerd, nl. het K.B. van 26 juni 2003 op de openbaarmaking van akten en stukken van verenigingen zonder winstoogmerk en van private stichtingen⁹. Het is in werking getreden op 1 juli 2003. Maar de VZW's die de rechtspersoonlijkheid verwierven voor 1 januari 2004, hebben nog tot 31 december 2004 de tijd om zich aan te passen aan de nieuwe openbaarmakingsregels (zie hoger, K.B. van 2 april 2003). De uitvoeringsbesluiten op de boekhouding en jaarrekening van VZW's zijn nog in de maak.

---

⁹ B.S. 8 juli 2003.

B. De VZW onder de andere verenigingen en de stichtingen

10. Deze bijdrage behandelt alleen de VZW, niet andere verenigingen, noch de stichtingen. Toch leek het interessant de VZW kort te situeren binnen de dierentuin van ons verenigingsrecht.

1. algemeen

11. De verenigingen zijn essentieel samenwerkingsverbanden die zijn opgericht, niet om winst na te streven, maar om andere doeleinden na te streven. In de praktijk is het mogelijk dat een vereniging winst maakt, dat wil zeggen meer opbrengsten dan kosten realiseert. Daar is niets op tegen, en zelfs de beste manier om de continuïteit van de vereniging te bewerkstelligen. Wat daarentegen streng verboden is, is dat een vereniging die winsten onder zijn leden zou verdelen. Maar er is meer: een vereniging mag evenmin de bedoeling hebben winst “op te stapelen”, dat wil zeggen te reserveren zonder haar daadwerkelijk voor haar doel te gebruiken¹⁰. Het lijkt er sterk op dat de wetgever in 1921 wel degelijk ook winstoogmerk, en niet alleen winstverdelingsoogmerk viseerde als een ongeoorloofd doel voor verenigingen- maar zoals gezegd, is er niets op tegen dat feitelijk winst wordt gemaakt.

Naast talloze verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid (zgn. “feitelijke verenigingen”), die beheerst worden door het gemeen verbintenissenrecht, enigszins aangepast aan het feit dat hier om op langdurige samenwerking gerichte meerpartijenovereenkomsten gaat, bestaan er ook verschillende soorten wettelijk gereguleerde verenigingen met rechtspersoonlijkheid. De belangrijkste privaatrechtelijke verenigingen zijn naast de VZW, de internationale VZW (IVZW), de beroepsvereniging en de mutualiteiten.

Al deze verenigingen moeten bij geschrift worden opgericht, maar de oprichters hebben de keuze tussen een authentieke of een onderhandse akte. Verenigingen, die immers contracten zijn, moeten van bij de oprichting minstens twee leden tellen. Een VZW moet minstens drie leden tellen, en een beroepsvereniging minstens 7.

Elke vereniging *moet* een bestuur benoemen, en alleen de bestuurders- ook wel “beheerders” genoemd- kunnen bestuurshandelingen stellen en de vereniging in het rechtsverkeer vertegenwoordigen. De leden die geen bestuurder zijn kunnen dus geen bestuurshandelingen stellen¹¹.

2. beroepsvereniging

12. De beroepsverenigingen worden beheerst door een wet van 31 maart 1898. Zij moeten als uitsluitend doel hebben de studie, bescherming en ontwikkeling van de beroepsbelangen van haar leden (art. 2 Wet 1898). De mogelijke doelstellingen zijn dus veel beperkter dan van een VZW of IVZW, welke verenigingsvormen nochtans ook gebruikt kunnen worden, en daadwerkelijk gebruikt worden, om de doelstellingen van beroepsorganisatie na te streven. Beroepsverenigingen verwerven pas de rechtspersoonlijkheid op de tiende dag na bekendmaking in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad van de bekrachtiging van hun

¹⁰ Zie de verwijzingen naar de voorbereidende werken bij D. VAN GERVEN, *Handboek, o.c.*, 39, noot 124.

¹¹ Bij *vennootschappen* met onbeperkte aansprakelijkheid is dat anders: daar is men niet verplicht bestuurders aan te duiden, en doet men dat niet, dan geldt het systeem van de “beherende vennoten”: elke vennoot kan de vennootschap vertegenwoordigen in het rechtsverkeer.

statuten¹² door de Raad van State, afdeling administratie. De raad van State controleert voorafgaandelijk de samenstelling van het bestuur van de beroepsvereniging, en de legaliteit van haar statuten.^{13,14}

Het doel van de mutualiteiten/ziekenfondsen is de onderlinge bijstand. Zij worden beheerst door een wet van 6 augustus 1990 en verkrijgen de rechtspersoonlijkheid na bekendmaking in het B.S. van het Ministerieel besluit tot goedkeuring van hun statuten¹⁵.

3. internationale vereniging (IVZW)

13. Internationale verenigingen –IVZW – worden voortaan¹⁶ beheerst door titel III, zijnde de artt. 46-58 van de wet van 27 juni 1921. Het gaat om VZW's met zetel in België, die net zoals gewone VZW's geen nijverheids- of handelszaken drijven en niet trachten een stoffelijk voordeel aan hun leden te verschaffen, maar die daarenboven “een niet-winstgevend doel van internationaal nut nastreven” en waarvan niet-Belgen lid kunnen worden (art. 46 Wet). Zij moeten bij K.B. (in feite door het ministerie van justitie) erkend worden, en verwerven pas rechtspersoonlijkheid met deze erkenning, die gebaseerd is op een goedkeuring van hun statuten (art. 50 § 1 Wet). Vanaf de datum van het erkennings-KB wordt de rechtspersoonlijkheid verworven, niet pas vanaf de publicatie in de bijlagen tot het Belgisch Staatsblad van de volledige oprichtingsakte, die op de erkenning volgt.

Men kan zich vragen stellen bij het blijvende nut van de IVZW als aparte rechtsvorm. Oorspronkelijk was de IVZW nuttig, omdat voor de VZW tot de wet van 30 juni 2000 vereist was dat drie vijfden van de leden de Belgische nationaliteit bezaten. Sinds de afschaffing van dit vereiste heeft de IVZW zijn nut wellicht verloren¹⁷. Ook gewone VZW's kunnen zichzelf openstellen voor niet-Belgen en kunnen activiteiten van internationaal nut nastreven. Zij behoeven daarvoor geen erkenning bij K.B.¹⁸. De wetgever heeft niet bijgedragen tot de overzichtelijkheid van ons recht door naar aanleiding van de wet van 2 mei 2002 de bepalingen omtrent de VZW soms nog verder of in elk geval op andere punten dan voorheen te late divergeren, soms zonder achterhaalbare redenen, van het gewone VZW-recht¹⁹.

4. stichting

14. Naast verenigingen en vennootschappen (en de rare vogel die het Europees Economisch Samenwerkingsverband is) kent ons recht ook nog de stichting²⁰. Dit is geen personenverband, maar een vermogen, zonder leden, waaraan rechtspersoonlijkheid wordt verleend. Het vermogen wordt door de stichter bestemd voor een belangeloos doel, en wordt beheerd door een bestuur. Eén stichter volstaat, maar er moet een raad van bestuur met

¹² En niet van hun statuten zelf, die niet aan het Staatsblad worden opgestuurd door Raad van State.

¹³ Art. 6, W. 31 maart 1898.

¹⁴ Voor een gedetailleerde bespreking van de controle door de Raad van State en de verwerving van rechtspersoonlijkheid van beroepsverenigingen, zie D. VAN GERVEN, *Handboek, o.c.*, 445-450.

¹⁵ Zie art. 12 W. 6 augustus 1990.

¹⁶ Vroeger waren zij geregeld in een aparte wet van 25 oktober 1919.

¹⁷ Aldus terecht D. VAN GERVEN, “De wet op de verenigingen en de stichtingen: bespreking van de wijzigingen aangebracht door de wet van 2 mei 2002”, *R.W.* 2002-2003, 962, nr. 5.

¹⁸ Alleen erkende VZW's mogen evenwel de benaming “internationale vereniging zonder winstoogmerk” dragen, niet elke VZW wiens doel internationaal is. Het is ook niet mogelijk een VZW om te zetten in een IVZW of omgekeerd: er is ontbinding en overdracht van het patrimonium in het kader van de vereffening nodig; de rechtspersoonlijkheid wordt dus onderbroken, en er moet een nieuwe rechtspersoon worden opgericht.

¹⁹ Eén van de moeilijk te begrijpen verschilpunten is dat een IVZW slechts twee leden moet tellen, terwijl dat er bij een VZW drie moeten zijn.

²⁰ Zie Titel II= artt. 27 e.v. van de wet van 27 juni 1921.

minstens drie bestuurders zijn (art. 34 Wet). “De stichting mag geen stoffelijk voordeel verschaffen aan de stichters, de bestuurders, of enig ander persoon, behalve, in dat laatste geval, indien dit kadert in de verwezenlijking van het belangeloos doel. “ (art. 27 lid 1 tweede zin van de Wet).

15. Er bestaan twee varianten stichting, nl. de openbare stichting, welke rechtvorm voorheen reeds gekend was, en de private stichting, die in het Belgische recht is ingevoerd door de wet van 2 mei 2002, in de eerste plaats om een geschikt alternatief te bieden voor de Nederlandse stichting-administratiekantoor wanneer (Belgische) vennootschappen tot certificering van aandelen willen overgaan. Beide soorten stichtingen zijn grotendeels aan dezelfde regels onderworpen. Cruciaal is dat zij beiden slechts met een belangeloos doel kunnen opgericht worden. Het voornaamste verschil is dat een openbare stichting gericht moet zijn “op de verwezenlijking van een werk van filantropische, levensbeschouwelijke, religieuze, wetenschappelijke, artistieke, pedagogische, of culturele aard”. Deze opsomming is limitatief, maar ruim. Het valt evenwel op dat al deze doelstellingen “idealistisch” genoemd kunnen worden. Een private stichting moet ook voor een belangeloos doel opgericht worden, maar dit doel moet niet noodzakelijk idealistisch zijn, het mag ook economisch zijn. Het beheer van een familiaal vermogen in het belang van de kinderen, bijvoorbeeld, is een geoorloofd doel voor een private stichting. Gezien de intenties van de wetgever met de invoering van de private stichting, kan er niet aan getwijfeld worden dat zij als administratiekantoor kan gebruikt worden.

16. Daar waar een private stichting de rechtspersoonlijkheid verwerft op het moment dat haar oprichtingsakte en de benoemingsakte van haar bestuurders worden neergelegd ter griffie, verwerft de openbare stichting pas rechtspersoonlijkheid op het moment dat zij bij K.B. wordt erkend, na onderzoek door de Minister van justitie van haar statuten (art. 29 Wet). Aan openbare stichtingen is meer prestige verboden dan aan private, en zij genieten ook van een fiscaal voordeel tegenover private stichtingen. Private stichtingen zijn onderworpen aan een jaarlijkse belasting van 0, 17% op de waarde van al hun bezittingen²¹. Deze vermogensbelasting dient ter compensatie van de successierechten die de fiscus zal verliezen door het gebruik van private stichtingen. Openbare stichtingen zijn niet aan deze vermogensbelasting onderworpen.

17. Tenslotte kan vermeld worden dat de wet voortaan uitdrukkelijk bepaalt dat de benaming “stichting” alleen mag gevoerd worden door entiteiten die overeenkomstig de bepalingen van de Wet omtrent stichtingen geldig zijn opgericht (art. 32 § 2 Wet)²². Vroeger was het niet uitdrukkelijk verboden voor, bijvoorbeeld, VZW’s om zichzelf “stichting” te noemen, meestal om op die manier van het grotere prestige dat met de benaming “stichting”²³ geassocieerd werd, te genieten²⁴. Een specifieke sanctie voor het misbruik van de benaming stichting is niet voorzien, maar elke belanghebbende kan een naamsverandering vorderen bij de rechtbank van eerste aanleg (art. 32 § 2 Wet).

---

²¹ Artt. 147 (principe) en art. 152 (tarief) Wetboek Successierechten.

²² Over de ratio legis van deze nieuwe bepaling, zie *Parl. St.*, Senaat 2000-2001, nr. 283/13, 47.

²³ Toen steeds van openbaar nut.

²⁴ H. BRIET en Ph. VERDONCK, “Les associations sans but lucratif” in *Le nouveau droit des ASBL et des fondations*, CENTRE JEAN RENAULD (U.C.L.) (Ed.), Brussel, Bruylant, 2002, 124-25, alwaar ook meer details over stichtingen voor studiebeurzen en andere entiteiten die zich te goeder trouw stichting mogen noemen, hoewel ze niet zijn opgericht volgens de titel over stichtingen uit de VZW-wet.

5. De wettelijke specialiteit van VZW's

18. Artikel 1, derde lid van de VZW-wet luidt: “De vereniging zonder winstoogmerk is die, welke niet nijverheids- of handelszaken drijft en welke niet tracht een stoffelijk voordeel aan haar leden te verschaffen.” VZW's kunnen dus, zoals bekend, niet met om het even welk oogmerk worden opgericht, hun zogenaamde wettelijke specialiteit is beperkt. Handelingen van VZW-organen in strijd met de wettelijke specialiteit verbinden de VZW niet, aangezien zij buiten de wettelijke bevoegdheid van die organen vallen.

De regel uit art. 1, derde lid was reeds opgenomen in de oorspronkelijke VZW-wet uit 1921. De wet van 2 mei 2002 heeft enkel het woordje “en” ingevoegd” waar vroeger “of” stond, om de eensgezinde rechtsleer te bevestigen die aannam dat een VZW noch handelszaken mocht drijven, noch een materieel voordeel aan haar leden mag verschaffen. Het gaat dus om twee, cumulatieve (negatieve) voorwaarden.

19. Het is niet gemakkelijk de concrete draagwijdte van deze wettelijke specialiteit theoretisch te omschrijven, en er zij terzake dan ook verwezen naar de gespecialiseerde VZW-literatuur²⁵, waar men op detailniveau verbazingwekkend veel onderscheiden tussen de auteurs vaststelt. Het is te betwijfelen of de rechtspraak steeds even genuanceerd zal zijn, en dit is geen kritiek op de rechtspraak.

Het verbod nijverheids- of handelszaken te drijven wordt meestal meteen, en terecht, beschouwd als een algemeen verbod om met winstoogmerk te opereren, ook al stelt de VZW daarbij geen daden van koophandel²⁶. Anderzijds mag een VZW wel participeren in een vennootschap met beperkte aansprakelijkheid, die op zich dus met winstgevend doel opereert. Het nemen van een dergelijke participatie is op zich geen daad van koophandel. Wanneer de VZW dividenden of andere uitkeringen ontvangt vanwege de vennootschap moeten die dan wel in de VZW blijven en aangewend worden om haar doel te bereiken. Uitkering aan leden is volledig uit den boze. Dit sluit aan bij het, in een bepaald opzicht nog verdergaande leerstuk, dat een VZW een winstgevende bedrijvigheid mag uitoefenen en daarbij handelingen mag stellen die materieel als daad van koophandel kunnen gekwalificeerd worden, wanneer die activiteit noodzakelijk is voor het verwezenlijken van haar hoofddoel en in die zin ondersteunend, en de opbrengst ervan in zijn geheel naar die hoofdactiviteit gaat²⁷. Bovendien moet het winstbegrip in het verbod van winstoogmerk voor VZW's eng opgevat worden: het is niet verboden dat de leden enig voordeel uit de VZW-activiteit halen, maar uitkeringen zijn volledig verboden; gratis diensten of diensten tegen gunsttarief moeten in vele maar niet alle gevallen eveneens als ongeoorloofd gezien worden.

²⁵ Bv. B. SERVAES, “De afwezigheid van winstoogmerk” in *De V.Z.W. gezien vanuit de praktijk*, Brugge, Die Keure, 1996, 13 e.v.; Ph. 't KINT, *Les associations sans but lucratif*, Brussel, Larcier, 1999, 82 e.v.; D. VAN GERVEN, *Handboek*, 20 e.v. en 59 e.v. Het op dit punt wellicht hoogstinteressante doctoraal proefschrift van M. DENEFF was op het moment van schrijven voor mij nog niet beschikbaar.

²⁶ D. VAN GERVEN, *Handboek*, 60, nr. 41, met verwijzingen (noot 240).

²⁷ Voor de geoorloofdheid hiervan kan men steunen op de voorbereidende werken van de wet van 1921, vandaar dat over dit leerstuk geen betwisting bestaat, zie *Parl. St. Kamer*, 1920-21, nr. 198, 468; Vgl. met Cass. 12 februari 1987, *Pas.* 1987, I, 709. Zie tevens *Parl. St. Senaat*, 2001-2002, nr. 2-187, 12.

C. Oprichting van de VZW en openbaarmakingsverplichtingen

1. Aantal oprichters

20. Een VZW moet minstens drie oprichters tellen (art. 2, 3° Wet). Men mag aannemen dat de griffie van de rechtbank van koophandel naar aanleiding van de neerlegging van de oprichtingsakte zal nagaan of deze voorwaarde vervuld is. Er is evenwel geen bijzondere sanctie voorzien voor het geval de VZW met minder dan drie leden wordt opgericht. Slaagt men erin een oprichtingsakte waarin minder dan twee leden vermeld staan te laten neerleggen, dan zal de VZW rechtspersoonlijkheid verwerven, ook al zijn er ook in werkelijkheid slechts twee leden. Dergelijke VZW kan niet nietig verklaard worden, want oprichting door minder dan drie leden is niet opgenomen in de limitatieve lijst van (twee) nietigheidsgronden uit art. 3bis Wet. Een VZW kan evenwel ontbonden worden op verzoek van elke belanghebbende, elk lid of het openbaar ministerie, indien hij minder dan drie leden telt (art. 18 lid 1, 5° Wet). De wetgever viseerde hiermee in de eerste plaats de situatie waarin een VZW met drie of meer leden werd opgericht, maar sommige leden verloor zonder dat ze vervangen werden; de wettekst kan evenwel ook toegepast worden op de VZW die van in den beginne minder dan drie leden telde. Hoewel de wet het niet uitdrukkelijk bepaalt, moet men aannemen dat het ledenaantal kan geregulariseerd worden tijdens de ontbindingsprocedure, zolang er geen eindvonnis is. Ook onder de oude wet nam men immers aan dat de rechter die over de ontbinding uitspraak doet, zich moet plaatsen op het moment van de uitspraak, niet op dat van de gedinginleiding, om te bepalen of hij de ontbinding kan uitspreken²⁸. Eventueel zal de VZW die zich pas in de loop van de procedure geregulariseerd heeft, veroordeeld worden tot de kosten van de procedure²⁹. In het licht van de nieuwe ontbindingsregeling en meer bepaald de duidelijke tekst van art. 18, 5°, kan niet meer zoals voorheen³⁰ voorgehouden worden dat een VZW met slechts 1 lid van rechtswege ontbonden wordt: ontbinding kan alleen het gevolg zijn van een rechterlijke uitspraak³¹, op verzoek van elke belanghebbende.

2. Oprichtingsformaliteiten, verwerving van rechtspersoonlijkheid, nietigheid

a. nietigheid

21. Een VZW kan opgericht worden bij onderhandse akte, waarvan elk exemplaar ondertekend wordt door de oprichters, en in afwijking van art. 1325 B.W. volstaan twee exemplaren (ongeacht het aantal oprichters)³². Een authentieke akte is natuurlijk ook toegelaten. De wettelijk verplichte minimuminhoud van de statuten die het gros van de oprichtingsakte vormen, kan men nalezen in art. 2 van de Wet. Eén van de twee nietigheidsgronden voor een VZW (zie art. 3bis Wet) is het niet opnemen in de statuten van

²⁸ R. TAS, "De ontbinding en vereffening van de V.Z.W." in *De V.Z.W. gezien vanuit de praktijk*, Brugge, Die Keure, 1996, 269.

²⁹ D. VAN GERVEN, "De wet op de verenigingen en stichtingen: bespreking van de wijzigingen aangebracht door de wet van 2 mei 2002", *R.W.* 2002-2003, 968, met verwijzing naar Brussel 3 november 1962, *R.P.S.* 1963, 163 noot.

³⁰ Onder de oude wet bv. Ph. 't KINT, *Les associations sans but lucratif*, Brussel, Larcier, 1999, 186.

³¹ D. VAN GERVEN, *l.c. R.W.*, 969, nr. 16.

³² Art. 2 lid 2 Wet.

de vermeldingen uit art. 2 eerste lid 2° en 4°, nl. naam en adres van de zetel van de vereniging, vermelding van het gerechtelijk arrondissement waaronder zij ressorteert en de precieze omschrijving van het doel of de doeleinden waarvoor zij is opgericht. Let op, eigenlijk gaat het hier om twee nietigheidsgronden. De wettekst geeft een andere eerste indruk door het gebruik van het woordje “en”, maar de VZW kan wel degelijk nietig verklaard worden wanneer hetzij de vermeldingen uit art. 2, 2°, hetzij deze uit art. 2, 4° ontbreken³³.

22. De tweede nietigheidsgrond bestaat erin dat “één van de doeleinden waarvoor de VZW is opgericht in strijd is met de wet of de openbare orde”. Volgens D. Van Gerven betekent dit de nietigheid enkel kan worden uitgesproken wanneer het *statutaire* doel strijdig is met de openbare orde of de wet³⁴. Het werkelijke doel zou irrelevant zijn, tenzij blijkt dat het statutaire doel van in den beginne geveinsd was³⁵. Dat is zeker de regeling die geldt voor vennootschappen, waar de wet spreekt over nietigheid wegens een “doel/objet social” dat in strijd is met de openbare orde. Voor vennootschappen die onderworpen zijn aan de eerste vennootschapsrechtelijke Richtlijn, heeft het Hof van Justitie overigens geoordeeld dat enkel nietigheid wegens strijdigheid met het statutaire doel kan uitgesproken worden. Voor VZW’s luidt de wettekst evenwel anders dan bij vennootschappen: “doeleinden/buts”, hetgeen taalkundig toch op de werkelijke doelstellingen van de oprichters wijst, eerder dan enkel het statutaire doel. In elk geval voor VZW’s is er geen Europese wettekst die zich tegen die interpretatie verzet. Niettemin lijkt de taalkundige interpretatie verworpen te moeten worden, en lijkt Van Gerven het bij het rechte eind te hebben. Meer bepaald kan er weinig twijfel over bestaan dat “doeleinden/buts” in art. 2, 4° van de Wet slaat op de statutaire doelsomschrijving. Welnu, het zou merkwaardig zijn dat de wetgever die woorden in art. 3bis dan een andere betekenis zou gegeven hebben.

23. De nietigheid moet door een rechter worden uitgesproken en werkt alleen voor de toekomst (*ex nunc*). Met andere woorden, zoals de wet ook uitdrukkelijk bepaalt³⁶, de nietigheid lokt een vereffening van de VZW uit, net zoals na ontbinding en volgens dezelfde regels³⁷. De rechtbank benoemt vereffenaars. De rechtspersoonlijkheid blijft behouden tot het sluiten van de vereffening. De verbintenissen die door of tegenover de VZW zijn aangegaan voor haar nietigverklaring, blijven geldig, maar de vereffening heeft wel een samenloop tot gevolg die de uitvoerbaarheid van de verbintenissen beïnvloedt.

24. Het nieuwe nietigheidsregime voor de VZW is een vooruitgang tegenover de vroegere toestand, waarbij het gemene recht van toepassing was, zodat niet alleen alle gemeenrechtelijke nietigheidsgronden inroepbaar waren, maar de nietigheid ook terugwerkende kracht had, althans in theorie. Met het nieuwe op het vennootschapsrecht geïnspireerde nietigheidsregime heeft de wetgever de rechtszekerheid, ook ten voordele van derden, willen bevorderen.

b. verwerving van rechtspersoonlijkheid

25. Ook de manier waarop een VZW voortaan rechtspersoonlijkheid verwerft is geïnspireerd op het vennootschapsrecht: blijkens art. 3 van de Wet verwerft een VZW rechtspersoonlijkheid vanaf de dag dat haar statuten en de akten betreffende de benoeming

³³ H. BRIET en Ph. VERDONCK, *l.c.*, 167, met verwijzing naar M. DAVAGLE in *non-Marchand* 2002/1, 65.

³⁴ *Handboek*, 108, nr. 87.

³⁵ Voor dat laatste punt: Cass. 4 oktober 2001, *R.W.* 2001-2002, 993.

³⁶ Art. 3ter Wet.

³⁷ Daarvoor art. 19 Wet.

van bestuurders –én, in voorkomend geval, de benoemingsakten van de gedelegeerd bestuurders³⁸ - worden neergelegd op de griffie van de rechtbank van koophandel van de zetel van de VZW. Deze akten worden aldaar opgenomen in het VZW-dossier, samen met de andere stukken vermeld in art. 26 novies van de Wet. Art. 3 tweede lid bepaalt dat die benoemingsakten de vermeldingen opgesomd in art. 9, waaronder de omvang van de vertegenwoordigingsbevoegdheid, moeten bevatten, maar de formulering van het eerste lid van art. 3 en de opbouw van art. 3 in twee leden lijken te suggereren dat wanneer de relevante akten worden neergelegd de VZW rechtspersoonlijkheid zal verwerven, ook al ontbreken één of meer van de vermeldingen die art. 9 oplegt. Er anders over oordelen zou er trouwens op neerkomen dat men impliciet een nietigheidsgrond toevoegt aan de limitatieve lijst uit art. 3bis.

26. De voormelde stukken- evenals latere wijzigingen ervan- worden binnen de dertig dagen na hun neerlegging op kosten van de betrokkenen maar door de zorgen van de ambtenaren van de griffie en, vanzelfsprekend, het Staatsblad, bij uittreksel bekendgemaakt in de bijlagen tot het Belgisch Staatsblad (art. 26 novies § 2)³⁹. Indien de publicatie uitblijft kunnen de betrokken ambtenaren aansprakelijk gesteld worden voor de daaruit voortvloeiende schade⁴⁰, wat niet verhindert dat hun fout toegerekend wordt aan de Staat⁴¹, die bijgevolg ook aansprakelijkheid draagt. Indien een stuk niet slechts moet neergelegd worden, maar ook bekendgemaakt moet worden in de bijlagen tot het Belgisch Staatsblad, dient men ook een afschrift ervan ter griffie neer te leggen⁴². Het K.B. van 26 juni 2003 bevat, naast nog veel meer detailvoorschriften, bijvoorbeeld over de vorm van de neer te leggen stukken, ook twee bijlagen met daarin modellen van formulieren die moeten gebruikt worden wanneer men een aanvraag tot inschrijving bij de Kruispuntbank of tot bekendmaking bij het Belgisch Staatsblad doet. De formulieren kunnen verkregen worden bij de griffies van de rechtbanken van koophandel of op de website van het ministerie van justitie (<http://www.just.fgov.be/>). De Minister van justitie zal de kosten van inschrijving, neerlegging en bekendmaking bepalen, wat op het moment van schrijven nog niet gebeurd is.

27. In tegenstelling tot vroeger bevat de Wet ook een regeling van de gevolgen van de neerlegging of bekendmaking van akten: door neerlegging of, indien die vereist is, bekendmaking, worden de akten onmiddellijk tegenwerpelijk aan derden- en voorheen zijn zij niet tegenwerpelijk, behalve indien de VZW aantoont dat de derde toch reeds kennis had van de inhoud van de akte⁴³. Let wel, het bestaan van de VZW als rechtspersoon is derden tegenwerpelijk vanaf de neerlegging, ook al dienen de statuten en benoemingsakten van bestuurders bekendgemaakt te worden. Het is de inhoud van die akten die pas tegenwerpelijk wordt door publicatie.

3. VZW-dossier en ledenregister

³⁸ In de zin van art. 13, vierde lid Wet; het moet niet om bestuurders gaan.

³⁹ De griffieambtenaren moet zorgen voor verzending aan het Staatsblad uiterlijk de tweede werkdag na neerlegging: art. 7 K.B. van 26 juni 2003.

⁴⁰ Art. 26novies § 2 laatste lid.

⁴¹ D. VAN GERVEN, *l.c. R.W.*, 966, nr. 12.

⁴² Art. 5 § 1 K.B. van 26 juni 2003.

⁴³ Art. 26novies § 3, waar men ook meer details vindt omtrent de tegenwerpelijkheid, opnieuw geïnspireerd op het systeem dat voor vennootschappen geldt.

28. Voor elke VZW dient voortaan op de territoriaal bevoegde rechtbank van koophandel een VZW-dossier bijgehouden te worden⁴⁴. Samengevat moeten daarin opgenomen worden (en dus door de VZW neergelegd): de statuten, na elke wijziging te coördineren; de akten van benoeming en ontslag van de bestuurders, dagelijks bestuurders, gedelegeerd bestuurders, commissarissen en vereffenaars; de jaarrekening; de beslissingen in verband met ontbinding, nietigheid en vereffening. Wanneer er wijzigingen komen aan het ledenbestand van de vereniging, moet een bijgewerkte kopie van het ledenregister neergelegd worden binnen de maand te rekenen van de verjaardag van de neerlegging van de statuten⁴⁵.

29. Inderdaad is elke VZW verplicht op zijn zetel een ledenregister bij te houden, waarin de namen van de werkelijke leden en hun adressen (en in geval het om rechtspersonen gaat, hun rechtsvorm) opgenomen moeten worden. Tevens moet dit ledenregister de datums van toetreding, uittreding wegens ontslag, uitsluiting of overlijden vermelden. Ook de beslissingen zelf betreffende uittreding, uitsluiting en toetreding moeten in dit register opgenomen worden, m.a.w. de relevante passages uit de notulen van het orgaan dat de beslissing genomen heeft moet in het register opgenomen worden, allicht door inkleving, of vastnieting. In dit ledenregister moeten alleen de werkelijke leden opgenomen worden⁴⁶.

Om praktische redenen is het natuurlijk aangewezen dat de VZW ook een lijst van toegetreden leden aanlegt. Daarop zal de Privacy-wet van 8 december 1992 ten volle van toepassing zijn⁴⁷, hetgeen onder meer impliceert deze lijst niet aan derden mag worden meegedeeld- er bestaat immers geen wet die dat toelaat, terwijl art. 56 derde lid van het K.B. van 13 februari 2001 ter uitvoering van de Privacywet bepaalt dat de gegevens uit een bestand dat onder de Privacywet valt alleen aan derden mogen meegedeeld worden in toepassing van een wets- of verordeningsbepaling. Bijgevolg mag deze lijst ook niet worden neergelegd op de griffie. De Privacywet is ook van toepassing op het register van de werkelijke leden, maar de verplichting tot voorafgaande aangifte bij de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer (art. 17 Privacywet) is niet van toepassing op de verwerking van persoonsgegevens verricht door een VZW in het kader van haar gewone activiteit⁴⁸. Aangezien art. 26novies de neerlegging van de lijst van werkelijke leden ter griffie verplicht maakt, is deze vorm van mededeling aan derden van de lijst ook geoorloofd overeenkomstig de Privacywet.

30. Wanneer een VZW voor het eerst een stuk laat opnemen in haar dossier, wordt de VZW door toedoen van de griffie van de rechtbank van koophandel of de instrumenterende notaris ingeschreven in het rechtspersonenregister van de Kruispuntbank van ondernemingen. Daarbij krijgt de VZW een ondernemingsnummer toegewezen van de Ondernemingskruispuntbank, welk nummer bij de inschrijving vermeld wordt⁴⁹ en daarnaast moet vermeld worden op elk stuk dat in het VZW-dossier wordt opgenomen⁵⁰. Wanneer één van de gegevens die bij de inschrijving vermeld worden niet meer in overeenstemming is met

⁴⁴ Voor de volledige inhoud, zie art. 26 novies.

⁴⁵ Dit is alleen vereist wanneer het ledenbestand wijzigt, niet wanneer bv. de adresgegevens van een lid wijzigen.

⁴⁶ Dit volgt reeds uit de regel dat wanneer de wet het heeft over “leden” zonder meer, daar steeds alleen de werkelijke leden mee bedoeld zijn. Bovendien werd het uitdrukkelijk bevestigd in de voorbereidende werken: *Parl. St. Senaat*, 2000-2001, nr. 2-283/16, 49.

⁴⁷ *Parl. St. Senaat*, 2000-2001, nr. 2-283/16, 155; D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen, o.c.*, 133, nr. 118.

⁴⁸ Art. 56 van het K.B. van 13 februari 2001 ter uitvoering van de Privacywet, *B.S.* 13 maart 2001.

⁴⁹ Voor dit alles, zie art. 3 § 1 van het K.B. van 26 juni 2003 op de openbaarmaking van akten en stukken van VZW's en private stichtingen, *B.S.* 27 juni 2003. Aldaar leest men ook welke gegevens bij de inschrijving vermeld moeten worden.

⁵⁰ Art. 4 K.B. van 26 juni 2003.

de werkelijke toestand, moet de VZW binnen de maand na wijziging van de toestand, de wijziging van de inschrijving vragen⁵¹.

31. Ook buitenlandse verenigingen die in België een centrum van werkzaamheden hebben, moeten zich inschrijven bij de griffie van de rechtbank van koophandel bevoegd voor dit centrum van werkzaamheden⁵².

32. Iedereen kan het dossier ter griffie (gratis) inkijken en er kopies uit maken tegen betaling van de griffierechten⁵³.

33. De nieuwe regeling inzake neerleggings- en bekendmakingsplichten, inclusief het K.B. van 26 juni 2003, is op 1 juli 2003 in werking getreden, maar VZW's die de rechtspersoonlijkheid voor 1 januari 2004 hebben verworven hebben nog tot 31 december 2004 de tijd om zich aan de nieuwe regelen aan te passen.

4. Sancties op het niet-naleven van formaliteiten

34. Los van de reeds besproken nietigheidsvoorschriften uit art. 2bis, wordt het niet naleven van bepaalde formaliteiten door VZW's gesanctioneerd met een zogenaamde dilatoire exceptie (art. 26 nieuwe VZW-Wet). De formaliteiten waarover het gaat zijn het niet bijhouden van een ledenregister, het nalaten beslissingen in verband met ontbinding, nietigheid of vereffening openbaar te maken⁵⁴ of het niet-neerleggen van de jaarrekening. Een verweerder die geconfronteerd wordt met een vordering door een VZW die op één van die vlakken nalatig is geweest kan voor elk ander verweer, dus *in limine litis* opwerpen dat de vordering van de VZW moet opgeschort worden⁵⁵. In dat geval moet de rechter de VZW een termijn toestaan waarbinnen deze alsnog de kans krijgt de formaliteiten te vervullen. Gebeurt geen regularisatie voor het verstrijken van die termijn, dan wordt de vordering, aldus de wettekst, onontvankelijk verklaard. Gezaghebbende auteurs schrijven evenwel dat ook de onontvankelijkheid op zich een exceptie is, en dat zij bijgevolg moet opgeworpen worden door de tegenpartij van de VZW, en wel onmiddellijk na verstrijken van de regularisatietermijn. Zoniet zou de tegenpartij geacht moeten worden afstand te hebben gedaan van het recht uit art. 26⁵⁶. Overeenkomstig het gemeen procesrecht kan een dergelijke dilatoire exceptie opgeworpen worden tegen een vordering of tegen een tegenvordering⁵⁷. Zij kan niet gebruikt worden om te verhinderen dat de VZW een verweer zou voeren tegen een vordering van diegene die de exceptie zou opwerpen⁵⁸.

---

⁵¹ Art. 3 § 2 K.B. van 26 juni 2003.

⁵² Art. 26octies § 1 eerste lid.

⁵³ Art. 26novies § 1 vijfde lid

⁵⁴ Art. 26 heeft het over het niet in acht nemen van de formaliteiten in artikel 23 van de Wet, waar meer gedetailleerd omschreven is welke openbaarmakingsverplichtingen bestaan in verband met ontbinding, nietigheid, vereffening. Nalatigheid met betrekking tot slechts één van die verplichtingen lijkt tot toepassing van art. 26 aanleiding te kunnen zijn.

⁵⁵ Art. 868 Ger. W.

⁵⁶ D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen, o.c.*, 112, nr. 93; J. LINDEMANS, *Verenigingen zonder winstoogmerk*, in *A.P.R.*, Gent, Story-Scientia, 95.

⁵⁷ Over de opschortende exceptie in het algemeen, zie bv. A. FETTWEIS, *Manuel de procédure civile*, Faculté de droit de Liège, Liège, 1987, 108.

⁵⁸ Antwerpen, 31 januari 1989, *J.T.* 1990, 62; D. VAN GERVEN, *Handboek verenigingen, o.c.*, 112, nr. 93.

5. Preconstitutieel handelen

35. De promotoren van een VZW zullen soms al contracten willen sluiten in naam van de toekomstige VZW, dus alvorens de geplande VZW rechtspersoonlijkheid heeft verworven. Men denke bv. aan het huren van een kantoorruimte en bijhorende telefoonlijnen. Vroeger waren deze zogenaamde preconstitutieel handelingen onderworpen aan het gemeen recht, hetgeen ondermeer impliceerde dat de promotor die duidelijk maakte te handelen voor een VZW in oprichting zelf niet gebonden was door het contract dat hij aanging (als vertegenwoordiger van een nog niet bestaande VZW). De wetgever heeft nu voor VZW's de regeling uit art. 60 van het Wetboek van vennootschappen bijna letterlijk gekopieerd, met uitzondering van de termijnen, die anders zijn voor de VZW dan voor vennootschappen.

36. De regeling, vervat in art. 3 § 2 van de nieuwe VZW-wet, komt er op neer dat wie in naam van een VZW verbintenissen aangaat vooraleer deze rechtspersoonlijkheid heeft verworven, persoonlijk gebonden is door de rechtshandeling die hij heeft gesteld. Dergelijke personen worden in de praktijk aangeduid als promotoren, maar men moet zich ervan bewust zijn dat daarmee iedereen bedoeld wordt die namens een VZW handelt vooraleer deze rechtspersoonlijkheid heeft verkregen. Specifiekere hoedanigheidsvereisten bestaan niet. Indien er meerdere personen handelen, zijn zij hoofdelijk aansprakelijk. Maar alleen de handelende, of de persoon die zich door een promotor heeft laten vertegenwoordigen, is aansprakelijk: wanneer bv. vier personen van plan zijn om een VZW op te richten en daarover afspraken gemaakt hebben, zal een derde alleen diegene die met hem handelde kunnen aanspreken, niet de drie anderen, waarvan hij eventueel weet dat zij met de handelende samenwerken, maar die tegenover hem niet gehandeld hebben noch via het gemeen vertegenwoordigingsrecht vertegenwoordigd werden.

37. Overeenkomstig de heersende mening rond vennootschapspromotoren, moet men ook voor VZW-promotoren aannemen dat zij niet alleen gebonden zijn door de rechtshandeling die zij gesteld hebben in naam van de toekomstige VZW, maar dat zij ook, individueel, de rechten kunnen uitoefenen die uit die rechtshandeling voortvloeien: wanneer een promotor een kantoorruimte huurt in naam van de toekomstige VZW en na een week blijkt het dak te lekken, dan heeft hij desgewenst het recht om op eigen initiatief de verhuurder te dagvaarden teneinde het dak te laten herstellen.

38. De promotor wordt slechts bevrijd van de aangegane verbintenissen indien de VZW de verbintenis overneemt binnen de zes maand na het verwerven van rechtspersoonlijkheid én de VZW rechtspersoonlijkheid heeft verworven binnen de twee jaar na het ontstaan van de verbintenis. Door de overname van de verbintenis wordt de verbintenis geacht van in den beginne op de VZW gerust te hebben. De wederpartij kan zich niet tegen de overname verzetten, hem wordt een nieuwe schuldenaar (de VZW) opgedrongen, wat ook begrijpelijk is, nu hij van in den beginne wist dat de mogelijkheid van overname bestond. De overname moet door het bevoegde orgaan van de VZW gebeuren. Zij kan stilzwijgend gebeuren, bv. doordat de VZW de verbintenis vrijwillig uitvoert. Indien de VZW de verbintenis overneemt nadat één of beide van voormelde termijnen verstrijken, zal die overname voor de promotor niet bevrijdend werken ten opzichte van de wederpartij: slechts wanneer de wederpartij de promotor bevrijdt en de VZW als nieuwe schuldenaar aanvaardt, is de promotor daadwerkelijk bevrijd.

39. Bij dit alles is op te merken dat de Nederlandse tekst van art. 3 § 2 zeer ongelukkig geformuleerd is⁵⁹. De Nederlandse tekst bepaalt immers dat de promotoren “persoonlijk en hoofdelijk aansprakelijk zijn indien de vereniging binnen twee jaar na het ontstaan van de verbintenis geen rechtspersoonlijkheid heeft verkregen en zij bovendien de verbintenis niet heeft overgenomen binnen zes maanden na het verkrijgen van de rechtspersoonlijkheid.” Dit zou dus betekenen dat de promotor in beginsel *niet* persoonlijk aansprakelijk is voor de aangegane verbintenis, tenzij die na twee jaar en zes maanden nog altijd niet is overgenomen door de VZW. Pas na het verstrijken van dergelijke termijn zou de promotor persoonlijk aansprakelijk worden. Die Nederlandse tekst is evenwel verkeerd, want volkomen in strijd met de bedoeling van de regeling, nl. aan derden die met een VZW in oprichting handelen toch al een gebonden contractpartij te geven - zodat zij ook vlugger geneigd zullen zijn met een VZW in oprichting te contracteren. De Franse tekst van de wet is wél in overeenstemming met die bedoeling, en sluit ook perfect aan bij de regeling zoals die voor vennootschappen geldt.

D. Organisatie

1. Vermogen

40. VZW's hebben een vermogen, zijnde het geheel van hun rechten en verplichtingen, maar ook in de betekenis van de goederen die zij bezitten. De basis van het vermogen in die laatste betekenis wordt gevormd door inbrengen⁶⁰, die, zoals bekend, geen minimumomvang moeten bereiken, ondanks de beperkte aansprakelijkheid van de leden van de VZW (die evenwel geen handel mag drijven).

41. De wetgever heeft met de wet van 2 mei 2002 twee modernisering in verband met het VZW-vermogen doorgevoerd. De gewijzigde regels houden beiden verband met de nu wel voorbijgestreefde vrees voor de dode hand (onproductief, aan de staat onttrokken vermogen, dat bv. in kloosterordes werd geaccumuleerd) die vanaf de Franse revolutie tot blijkbaar ook nog 1921 meerdere rechtsregels heeft geïnspireerd.

Vooreerst is de vroegere regel⁶¹ afgeschaft die inhield dat VZW's alleen onroerende goederen mochten bezitten die nodig waren voor de verwezenlijking van hun doel.

---

⁵⁹ Wel moet toegegeven worden dat het relevante art. 13bis in de voormalige Vennootschappenwet quasi-identiek geformuleerd was. Die ongelukkige formulering werd rechtgezet in de opvolger van art. 13bis Venn. W., nl. art. 60 van het Wetboek van vennootschappen. De wetgever heeft nu voor de VZW, althans in de Nederlandse wettekst, de oude, misleidende formulering uit art. 13bis overgenomen...Merken we op dat een eensgezinde rechtspraak en quasi-unanieme rechtsleer de oude tekst van art. 13bis Venn. W. zo opvatten, dat de promotor onmiddellijk gebonden was door de door hem in naam van de vennootschap aangegane verbintenis, en dat de overname van die verbintenis dus een ontbindende, geen opschortende voorwaarde was voor de bevrijding van de promotor. Zie hierover, H. DE WULF, “Oprichtingsperikelen en winsttoogmerk na de wet van 13 april 1995” in *Gandaius Actuel II*, Gent, Story-Scientia 1997, 23 met verdere verwijzingen waaronder vooral de zeer volledige behandeling bij S. GILCART.

⁶⁰ Het woord lijkt ons bruikbaar in deze context, aangezien de VZW in beginsel in elk geval eigenaar wordt van de goederen die door de leden worden ingebracht. Sommigen vinden het woord inbreng in verband met VZW's ongepast, omdat het niet gaat om een vermogensbestanddeel dat aan risico onderworpen is, in die zin dat de inbrenger niet, zoals wél het geval is bij vennootschappen, moet bijdragen in de verliezen van de VZW in die zin dat hij zijn inbreng tengevolge van verliezen kan verliezen. De discussie lijkt ons eerder theoretisch.

⁶¹ Oud art. 15 VZW-wet.

Ten tweede is een machtiging bij K.B. voor giften slechts vereist voor giften boven de 100.000 Euro⁶² (ongeacht of het om roerende of onroerende goederen gaat). Voor handgiften is helemaal geen machtiging vereist.

2. Leden: werkelijke en toegetreden

a. onderscheid

42. Het in de praktijk reeds lang bestaande onderscheid tussen de werkelijke leden van de VZW en de toegetreden leden, wordt voortaan in de wet geformaliseerd. De werkelijke leden zijn die leden die partij zijn bij het VZW-contract. Zij vormen samen de algemene vergadering van de VZW, althans zijn zij diegenen die mogen deelnemen aan de algemene vergadering. Hun rechten en plichten worden in de eerste plaats door de wet bepaald, en slechts aanvullend door de statuten. Wanneer in de VZW-wet sprake is van “leden” zonder meer zijn daarmee steeds enkel de werkelijke leden bedoeld⁶³. Zoals gezien moet een VZW opgericht worden door minstens drie werkelijke leden, en dient hij gedurende zijn bestaan ook minstens drie werkelijke leden te tellen.

43. De toegetreden leden daarentegen zijn geen partij bij het VZW-contract, maar hebben een contract *met* de VZW. Hun rechten en plichten worden niet door de VZW-wet bepaald, maar door de statuten⁶⁴. Een VZW kan trouwens slechts de categorie van toegetreden leden kennen op voorwaarde dat zijn statuten daarin voorzien. De nieuwe VZW-wet geeft opnieuw blijk van een ietwat overdreven formalistische aanpak waar zij bepaalt dat het de statuten zelf zijn waarin de toetredingsvoorwaarden vast moeten gelegd worden⁶⁵. In een intern reglement kan dit dus niet, hoewel men mag aannemen dat het toegestaan is in de statuten de voorwaarden als dusdanig vast te leggen, terwijl het uitwerken van verdere details aan een intern reglement kan overgelaten worden. De wet bepaalt daarnaast dat een toegetreden lid een band met de VZW te hebben. Dat vereiste stelt in werkelijkheid niet veel voor: het hebben van interesse voor de activiteiten van de VZW, hetgeen bv. blijkt uit het betalen van lidgelden, volstaat.

b. rechten

44. Iedereen die bekwaam is een overeenkomst te sluiten kan werkelijk lid worden van een vereniging, ook van een VZW. Wettelijke nationaliteitsvereisten bestaan niet meer en ook rechtspersonen kunnen zonder twijfel lid worden⁶⁶ voor zover lidmaatschap van een (specifieke) VZW verenigbaar is met hun statutair doel (en de wetten op hen toepasselijk). Overheidsrechtspersonen kunnen ook lid zijn, maar de Raad van State heeft geoordeeld dat de overheid zijn taken niet aan privaatrechtelijke rechtspersonen mag overdragen, dus ook niet

---

⁶² Art. 16, waar men ook uitleg krijgt over de indexering van dit bedrag.

⁶³ A contrario uit art. 2ter Wet.

⁶⁴ Art. 2ter Wet.

⁶⁵ Art. 2ter Wet.

⁶⁶ Behoudens wettelijke afwijking genieten zij immers van dezelfde bekwaamheid als natuurlijke personen.

(gedeeltelijk) aan VZW's, tenzij de overheid daartoe door een wet of decreet gemachtigd is⁶⁷. Sommige auteurs betwisten dit standpunt⁶⁸.

45. De werkelijke leden hebben krachtens de Wet zelf volgende rechten: deelname aan en stemrecht op de algemene vergadering (art. 7 Wet), het recht om de algemene vergadering bijeen te roepen (art. 5 Wet), het inzagerecht in allerlei stukken van de VZW (art. 10 § 1 Wet), waarover zodadelijk, en het recht om beroep in te stellen tegen beslissingen van de vereffenaars⁶⁹. Deze rechten kunnen aangevuld worden in de statuten, die ook plichten aan de leden kunnen opleggen. De statuten moeten bv. bepalen wat het maximumbedrag is van een eventueel lidgeld dat kan gevraagd worden (art. 2, 8° VZW-wet).

c. toetreding

46. Men wordt werkelijk lid van de VZW doordat men oprichter is of door later toe te treden. Toetreden kan onder de voorwaarden die, verplicht, in de statuten zijn vastgelegd⁷⁰. De nadere uitwerking van de toetredingsvoorwaarden kan aan één van de organen worden overgelaten, dat daarover een intern reglement kan opstellen. Wijzen de statuten geen orgaan aan dat bevoegd is om over de toelating van nieuwe leden te beslissen, dan is de raad van bestuur op basis van zijn volheid van bevoegdheid hiertoe bevoegd⁷¹. Het is, anderzijds, geenszins noodzakelijk de toetreding van toelating door een orgaan afhankelijk te maken. Men kan statutair bepalen dat personen die aan bepaalde voorwaarden voldoen, op hun eerste verzoek zonder meer lid worden van de VZW, of men kan bepalen dat bepaalde personen/organisaties van rechtswege lid zijn⁷².

Het bewijs van het lidmaatschap wordt in beginsel geleverd aan de hand van het ledenregister, maar dit register is geen exclusief bewijsmiddel: men kan zijn lidmaatschap bewijzen door alle middelen van recht, bv. door een toelatingsbrief van het orgaan bevoegd om over toetreding te beslissen⁷³.

d. uittreding en uitsluiting

47. Een lid mag steeds uittreden. Dit volgt rechtsreeks uit de grondwettelijke vrijheid van vereniging, maar wordt bevestigd in art. 12, eerste lid van de VZW-wet, waar gesteld wordt dat uittrede gebeurt door het indien van het ontslag bij de raad van bestuur. Art. 2, 5° van de Wet stelt dat voorwaarden en formaliteiten voor uittrede in de statuten opgenomen moeten worden. Bewaren de statuten desondanks het stilzwijgen op dit punt, dan gelden geen

⁶⁷ R.v.St. nr. 22.555, 19 oktober 1982, *T.B.P.* 1983, 310; R.v.St. nr. 40.314, 15 september 1992, *Arr. R.v.St.* 1992; R.v. St. Nr. 46.709, 28 maart 1994, *Dr. Comm.* 1995, 140, noot J. VANHAEVERBEEK.

⁶⁸ Zie vooral, met verdere verwijzingen, D. VAN GERVEN, *Handboek, o.c.*, 114-115, die verwijst naar een arrest van de Raad van State waarin deze een VZW zonder meer als administratieve overheid kwalificeerde, zonder onderzoek naar de toelaatbaarheid van haar opdrachten (R.v.St. nr. 79.954, 27 april 1999, *arr. R.v.St.* 1999). D. VAN GERVEN en E. JANSSENS, "Bespreking van de mogelijke structurele samenwerkingsvormen en de overheidsdeelname aan deze samenwerkingsvormen", in *samenwerkingsverbanden tussen VZW's*, Procura (ed.), Mys en Breesch, Gent, 1999, 155 e.v.

⁶⁹ Art. 19 § 1 Wet, zie hierover D. VAN GERVEN, *Handboek, o.c.*, nr. 345.

⁷⁰ Art. 2, 5° Wet. Aldaar is sprake van "voorwaarden en formaliteiten", maar het woord formaliteiten is eerder een explicitering van het woord "voorwaarden", de formaliteiten moeten dus niet echt als dusdanig in de statuten worden opgenomen: D. VAN GERVEN, *Handboek*, 115, nr. 97, zie tevens *Parl. St. Kamer*, 1988-99, nr. 1854/1, 7 (memorie van toelichting).

⁷¹ Het gaat dus niet om een voorbehouden bevoegdheid van de algemene vergadering.

⁷² Hoewel toegelaten is het wel af te raden personen of organisaties nominatief in de statuten te noemen, omdat hun uittrede dan een statutenwijziging vereist: D. VAN GERVEN, *Handboek*, 116, nr. 97.

⁷³ D. VAN GERVEN, *Handboek*, 118, nr. 99.

voorwaarden en is de uittrede volledige (vorm)vrij; het is nuttig een schriftelijke mededeling op te leggen. De uittreding mag evenwel door de voorwaarden, gezien de vrijheid van vereniging, niet wezenlijk bemoeilijkt worden. Een niet al te lange opzeggingstermijn is wellicht geoorloofd.

48. Een lid kan worden uitgesloten (art.12, lid 2). Dit is een voorbehouden bevoegdheid van de algemene vergadering (art. 4, 7° en 12, lid 2 Wet). De Wet bepaalt dat uitsluiting slechts kan indien een meerderheid van twee derden van de aanwezige of vertegenwoordigde leden gehaald wordt (art. 12, lid 2 Wet). Uit deze formulering blijkt duidelijk dat deze meerderheid statutair niet kan afgezwakt worden, hetgeen trouwens ondersteund wordt door de gedachte dat de wetgever deze meerderheid vrij duidelijk ter bescherming van de leden heeft ingevoerd⁷⁴. Merk wel op dat de wet geen aanwezigheidsquorum oplegt.

49. De statuten kunnen de uitsluitingsprocedure nader regelen. Bevatten zij geen andersluidende bepalingen, dan moet de uitsluitingsbeslissing niet gemotiveerd zijn en heeft het uit te sluiten lid geen recht om gehoord te worden. Zolang het niet is uitgesloten kan het lid wel blijven deelnemen aan de algemene vergaderingen en daar vragen stellen. Bovendien zal het lid, indien de uitsluiting behoorlijk verloopt, op voorhand op de hoogte zijn van het plan hem uit te sluiten, aangezien de algemene vergadering slechts kan beraadslagen over agendapunten en de uitsluiting van het lid dus geagendeerd zal moeten zijn⁷⁵.

50. De meeste rechtsleer neemt aan dat een lid zich ter algemene vergadering door een advocaat mag laten bijstaan wanneer over zijn uitsluiting beslist wordt⁷⁶. D. Van Gerven⁷⁷ steunt dit recht op het (hier niet betwiste) recht met volledige kennis van zaken aan de algemene vergadering deel te nemen, dus, aldus de auteur, ook met de kennis van de rechtsregels die de werking van de algemene vergadering beheersen. De poging van Van Gerven is verdienstelijk, maar het lijkt mij vrij artificieel deze grondslag in te roepen. Positiefrechtelijk lijkt mij geen grondslag te bestaan voor de bijstand van een advocaat⁷⁸ maar, ondanks het beperkte gevaar voor juridisering van de algemene vergadering, is het beleidsmatig wel goed verdedigbaar bijstand door een advocaat toe te laten, eenvoudigweg omdat de belangen die bij een uitsluiting op het spel staan groot kunnen zijn. Maar zoals gezegd, dat is natuurlijk geen positiefrechtelijk argument. Daarbij komt dat een advocaat, indien aanwezig op de algemene vergadering, zich zou moeten beperken tot toezicht op naleving van de procedurevoorschriften voor uitsluiting, en geen betogen zou mogen afsteken over de redenen voor de uitsluiting⁷⁹, omdat men anders een extra deelnemer aan de

⁷⁴ Die ratio is een argument voor de stelling dat sterkere meerderheden wel in de statuten kunnen opgelegd worden.

⁷⁵ Twee opmerkingen hierbij: 1) art. 7 lid 2 laat toe te beraadslagen over een punt dat niet geagendeerd was, voor zover de statuten dat toelaten. Met D. VAN GERVEN moet evenwel aangenomen worden dat die mogelijkheid niet geldt voor de uitsluiting van een lid: *Handboek*, 155, nr. 154; 2) de agenda zoals verstuurd met de oproeping moet niet noodzakelijkerwijze de naam van het uit te sluiten lid bevatten, maar indien deze achterwege blijft, moet opnieuw met VAN GERVEN, *ibidem* aangenomen worden dat het bestuur het lid moet inlichten over de intentie hem uit te sluiten.

⁷⁶ Zie de verwijzingen bij D. VAN GERVEN, *Handboek*, 143, nr. 133, noot. 721. Vele van die auteurs zijn in het algemeen tegen de mogelijkheid voor een advocaat om aan algemene vergaderingen deel te nemen, maar maken dus een uitzondering voor het geval van de uitsluiting van een lid (of vennoot van een vennootschap) In het kader van de uitsluiting van een vennoot van een coöperatieve vennootschap: Vz. Kh. Gent, 1 september 1989, *T.B.H.* 1991, 34, noot J.P. BLUMBERG.

⁷⁷ Zie vorige noot.

⁷⁸ Met respect voor de rechten van de verdediging heeft dit in elk geval geen uitstaans, aangezien de uitsluiting een discretionaire bevoegdheid van de algemene vergadering is, geen te motiveren gerechtelijke beslissing.

⁷⁹ Behalve wanneer de statuten een motiveringsplicht opleggen, of uitsluiting slechts op bepaalde gronden mogelijk maken.

algemene vergadering krijgt, hetgeen zo sterk tegen de positiefrechtelijke regels over deelname aan de algemene vergadering ingaat dat het niet op beleidsmatige gronden kan toegestaan worden. Het is de vraag of men dergelijk onderscheid in de praktijk kan laten naleven, eens men de aanwezigheid van advocaten op de vergadering aanvaard heeft.

51. Onbetwist is dat een rechter mag beoordelen of bij de uitsluiting de juiste procedure is gevolgd, zoals opgelegd door de wet en de statuten. Wanneer de statuten slechts beperkte uitsluitingsgronden voorzien, mag hij nagaan of één van deze gronden aanwezig was. De rechter mag evenwel de inhoud van de uitsluitingsbevoegdheid niet beoordelen, aangezien hij daarmee afbreuk zou doen aan de discretionaire beoordelingsbevoegdheid van de algemene vergadering.

e. van rechtswege ontslag en overlijden

52. Het lidmaatschap kan ook van rechtswege eindigen, in de gevallen voorzien in de statuten. Het door de wet van 2 mei 2002 geherformuleerde art. 12 van de Wet bevat het enige geval waarin een lid krachtens de wet zelf van rechtswege wordt geacht ontslagnemend te zijn: een lid dat zijn bijdrage (lidgeld) niet betaalt “kan worden geacht ontslagnemend te zijn”. Oorspronkelijk bepaalde art. 12 dat een op dit vlak nalatig lid “wordt geacht” ontslagnemend te zijn. Uit de voorbereidende werken van de wet van 2 mei 2002⁸⁰ blijkt dat de wetgever, in aansluiting op een reeds bestaande interpretatie van het oude art. 12, de VZW een keuzemogelijkheid heeft willen geven: ofwel eist de VZW alsnog betaling van het lidgeld, ofwel gaat de VZW er zonder meer van uit dat het lid dat niet betaald heeft, daardoor ontslag heeft genomen. Opnieuw blijkt de voorbereidende werken⁸¹ bevat het nieuwe art. 12 in essentie een regel met betrekking tot de verdeling van de bewijslast, want een lid dat zijn lidgeld niet betaalde en daartoe ook niet in rechte is aangesproken door de VZW, kan nog altijd aantonen dat het niet wilde uittreden. Slaagt het lid in dat bewijs, dan volstond de niet-betaling van de bijdrage niet om het ontslag van rechtswege te verwezenlijken...

53. Wat gebeurt er ingeval van overlijden van een lid ? Indien de erfgenamen de erfenis aanvaarden, zullen zij de lidmaatschapsrechten erven, tenzij men er, zoals traditioneel aangenomen, vanuit gaat dat het lidmaatschap van een VZW een intuitu personae-karakter vertoont. Van Gerven bestrijdt die traditionele opvatting, nu volgens hem de persoon van het lid noch voorwerp, noch oorzaak van het VZW-contract is. Hoewel dit standpunt qua praktische implicaties veruit het meest wenselijke is, is het strikt genomen te radicaal. In kleinere “amateuristische” VZW’s zal het voorkomen dat de persoon van de andere werkelijke leden van wezenlijk belang is in de ogen van de leden⁸², hetgeen lijkt te volstaan om van een intuitu personae lidmaatschap te kunnen spreken. In dergelijke gevallen zou de VZW dan van rechtswege ontbonden worden door het overlijden van één van de leden, tenzij een statutaire clause er anders over beschikt. Omdat het in de praktijk moeilijk is vast te stellen of een VZW al dan niet intuitu personae is aangegaan, lijkt het ons terwille van de rechtszekerheid aangewezen er zoals Van Gerven van uit te gaan dat er geen intuitu personae-karakter aanwezig is, tenzij in die gevallen waarin het zo klaar als een klontje is dat het tegendeel geldt. Wat het probleem van de overgang van de lidmaatschapsrechten betreft, ook dit zal meestal statutair geregeld zijn: in de meeste VZW’s kan men pas lid worden, ook als

⁸⁰ *Parl. St. Senaat, 2000-2001, nr. 2-283/11, 13.*

⁸¹ *Parl. St. Senaat, 2000-2001, nr. 2-283/16, 50.*

⁸² In veel grotere, economisch actieve VZW’s zal dit niet het geval zijn, maar ook in bv. amateurs(sport)verenigingen zal de persoon van de medeleden, bv. een aantal “sponsorende” middenstanders, niet van determinerend belang zijn.

erfgenaam en al voldoet men aan alle voorwaarden, nadat men uitdrukkelijk toegelaten is door het statutair bevoegd gemaakte orgaan.

d. inzagerecht

54. Werkelijke leden hebben een verregaand inzagerecht in allerlei documenten betreffende de VZW (art. 10, lid 2 Wet). Het inzagerecht moet uitgeoefend worden op de zetel van de VZW. Daar kunnen volgende stukken worden “geraadpleegd”: het ledenregister; alle notulen en beslissingen van de raad van bestuur, van de algemene vergadering en van de “personen, al dan niet met een bestuursfunctie, die bij de vereniging of voor rekening ervan een mandaat bekleden”, evenals alle boekhoudkundige stukken van de vereniging.

Dit is een zeer verregaand inzagerecht, dat de deur openzet voor misbruiken. Vooral het recht om de notulen van de raad van bestuur in te kijken is in zijn algemeenheid gevaarlijk, in elk geval in grotere organisaties waarin vaak mensen en groeperingen met uiteenlopende belangen verenigd zijn. Men moet aannemen dat het elk lid op basis van de goede trouw (art. 1334 lid 3 en 1135 B.W.) verboden is de aldus bekomen informatie te misbruiken, bv. door haar mee te delen aan derden⁸³. Met andere woorden, op het lid rust een (niet in de wet vastgelegde) discretieplicht. Het VZW-bestuur kan er goed aan doen elk lid een overeenkomst met de VZW te laten ondertekenen waarin het lid er zich toe verbindt alle vertrouwelijke informatie waarvan het kennis krijgt ook vertrouwelijk te behandelen en niet mee te delen, tenzij in uitvoering van een wettelijke verplichting of wanneer dit noodzakelijk is om zijn raadslieden, voor zover die zelf door een beroepsgeheim of contractueel confidentialiteitsplicht geboden zijn, in staat te stellen hem deskundig te adviseren. Aan de Koning is opgedragen (art. 10, laatste zin) om de nadere regels te bepalen waaronder het inzagerecht kan uitgeoefend worden. Het is duidelijk dat de Koning het inzagerecht niet kan beperken, alleen de modaliteiten ervan kan regelen.

2. algemene vergadering

a. bevoegdheden

55. De algemene vergadering is een verplicht orgaan van de VZW. Aan de beraadslagingen ervan mag elk werkelijk lid deelnemen, en alleen de werkelijke leden mogen aan de vergadering deelnemen. De algemene vergadering heeft alleen voorbehouden bevoegdheden, m.a.w. enkel die bevoegdheden die aan de algemene vergadering uitdrukkelijk door de wet zijn toegewezen. Artikel 4 van de VZW-wet bevat een lijst van deze bevoegdheden. De belangrijkste zijn statutenwijzigingen (dus ook de ontbinding); goedkeuring van de begroting en van de rekeningen; de uitsluiting van een lid; de omzetting van een VZW in een vennootschap met sociaal oogmerk; en het instellen van de raad van bestuur en het commissariaat (benoeming, ontslag, kwijting⁸⁴, bepalen van bezoldigingen⁸⁵).

---

⁸³ Ik zou dus vlug een misbruik aannemen: het inzagerecht lijkt mij functioneel te zijn, in die zin dat de bekomen informatie slechts gebruikt mag worden om het lid in staat te stellen zijn functie als lid met kennis van zaken uit te oefenen

⁸⁴ Uit deze bevoegdheid kan afgeleid worden dat de algemene vergadering ook bevoegd is om de aansprakelijkheid van bestuurders te beoordelen en dienovereenkomstig de aansprakelijkheidsvordering in naam en voor rekening van de VZW tegen bestuurders in te dienen (*actio mandati*): D. VAN GERVEN, *Handboek*, nr. 122, p. 135.

⁸⁵ Dit is alleen voor commissarissen, niet voor bestuurders uitdrukkelijk als bevoegdheid vermeld, maar het lijkt geen twijfel dat de algemene vergadering ook de bestuurdersbezoldiging bepaalt, als corrolarium van de bestuurdersbenoeming.

De algemene vergadering is ongetwijfeld ook bevoegd voor de benoeming en het bepalen van de vergoeding van de vereffenaars. Vroeger stond dit uitdrukkelijk in art. 23 van de VZW-wet, maar de tekst is door de wet van 2 mei 2002 zodanig onhandig veranderd dat dit nu niet meer duidelijk uit de bewoordingen van de wet blijkt. Uit de voorbereidende werken daarentegen blijkt dat de wetgever geen verandering wou brengen in deze bevoegdheid van de algemene vergadering⁸⁶.

56. Art. 4, 9° bepaalt dat tevens een besluit van de algemene vergadering vereist is voor alle gevallen waarin de statuten dit vereisen. De door de wet voorbehouden bevoegdheden kunnen dus statutair uitgebreid worden. Voor vennootschappen onderworpen aan de Tweede Richtlijn, zoals de NV., waar dergelijke statutaire bevoegdheidsuitbreiding ook mogelijk is, geldt de regel dat deze bevoegdheidsuitbreiding niet tegenwerpelijk is aan derden, in die zin dat zij geen afbreuk doet aan de geldigheid van vertegenwoordigingshandelingen (bv. ondertekenen van contracten) *door de raad van bestuur* met betrekking tot deze materies die niet door de wet, maar enkel door de statuten aan de bevoegdheden van de algemene vergadering zijn toegevoegd. Dergelijk leerstuk bestaat niet voor de VZW.

De wet verplicht tot opsomming van de bevoegdheden van de algemene vergadering in de statuten (art. 2, 6°). Wil men niets toevoegen aan de wet, dan neemt men gewoon de tekst van art. 4 Wet letterlijk over.

b. oproepingsformaliteiten

57. Er kan hier niet diep ingegaan worden op de oproepings- en vergaderregels voor de algemene vergadering. Het essentiële is dat elk werkelijk lid recht heeft om aan de algemene vergadering deel te nemen en dan ook behoorlijk moet opgeroepen worden voor elke vergadering. Toegetroeden leden maken geen deel uit van de algemene vergadering⁸⁷. Het is niet toegelaten hen in de statuten toch stemrecht te verlenen, want dan zouden ze werkelijke leden worden. Wel kan men hen statutair toelating geven om de algemene vergadering bij te wonen, zonder stemrecht.

58. De algemene vergadering wordt bijeengeroepen door de raad van bestuur⁸⁸, die overigens tot bijeenroeping verplicht is wanneer één vijfde van de leden het vragen.⁸⁹

De oproeping moet per brief gebeuren (niet noodzakelijk aangetekend), verzonden minstens acht dagen voorafgaand aan de algemene vergadering⁹⁰. De brief wordt ondertekend door die personen die van de raad van bestuur delegatie hebben gekregen om de oproeping daadwerkelijk te verzorgen en gestuurd aan het adres dat in het ledenregister vermeld staat⁹¹. De oproepingsbrief moet de agenda bevatten⁹², dat wil zeggen een omschrijving van de punten waarover beraadslaagd zal worden, met een precisiegraad die voldoende is om een lid in staat te stellen te weten of het voor hem interessant is naar de algemene vergadering te

⁸⁶ Memorie van toelichting, *Parl. St. Kamer*, 1998-99, nr. 1854/1, 18; zie D. VAN GERVEN, *Handboek*, 294.

⁸⁷ Vergelijk Cass. 8 september 1971, *R.P.S.* 1972, 377, waarin geoordeeld werd dat de toegetroeden leden niet tot de algemene vergadering moeten opgeroepen worden.

⁸⁸ De voorzitter of individuele bestuurders zijn daar alleen niet toe bevoegd, behoudens andersluidend statutair beding. De statuten kunnen anderen naast de raad van bestuur tot bijeenroeping bevoegd maken, maar de raad van bestuur kan deze expliciete wettelijke bevoegdheid niet afgenomen worden.

⁸⁹ Art. 5 Wet. Merk op dat, in tegenstelling tot wat het geval is bij vennootschappen, in VZW's de commissaris geen bijeenroepingsrecht aan de wet ontleent.

⁹⁰ Art. 6 Wet.

⁹¹ D. VAN GERVEN, *Handboek*, 140, nr. 129.

⁹² Art. 6 Wet.

komen. Art. 7, lid 2 van de Wet bepaalt dat niet buiten de agenda kan vergaderd worden, “tenzij de statuten zulks uitdrukkelijk toelaten”.

c. stemrecht en vereiste meerderheden

59. Elk werkelijk lid moet tot de vergadering worden toegelaten. De statuten kunnen de legitimatie van het lid regelen en toelatingsformaliteiten opleggen⁹³, die evenwel niet van die aard mogen zijn dat zij de toegang voor (bepaalde) leden ernstig bemoeilijken. In geval van betwisting kan iemand bewijzen werkelijk lid te zijn aan de hand van het ledenregister, maar tevens aan de hand van andere bewijsmiddelen, zoals vermelding in de oprichtingsakte of toelatingsbrief van het voor toelating bevoegde orgaan.

Art. 7 van de Wet bepaalt dat ieder lid een gelijk stemrecht heeft en dat besluiten worden genomen bij meerderheid van stemmen van de aanwezige of vertegenwoordigde⁹⁴ leden. Er bestaat geen aanwezigheidsquorum voor de gewone algemene vergadering.

Traditioneel wordt aangenomen dat men vrij is in de statuten af te wijken van de regel dat elk lid gelijk stemrecht heeft, zolang men maar elk lid een stem geeft. Meervoudig stemrecht bv. wordt toelaatbaar geacht⁹⁵.

De rechtsleer neemt ook aan dat het stemrecht afhankelijk kan worden gemaakt van een bepaalde minimumduur van het lidmaatschap⁹⁶, of dat een lid dat een aantal vergaderingen niet komt opdagen zijn stemrecht tijdelijk kan verliezen⁹⁷. Persoonlijk zou ik mijn hand niet in het vuur durven steken voor de geldigheid van dergelijke clausules, omdat zij erop neerkomen dat een lid volledig van zijn stemrecht beroofd wordt, ook al is het tijdelijk en gebaseerd op objectieve (daarom nog geen weldoordachte) gronden. Wel is het toegelaten een lid als van rechtswege uitgetreden te beschouwen (en een statutaire clause met dat effect in te lassen) als het een aantal vergaderingen niet komt opdagen.

60. Zoals gezien worden beslissingen genomen met een gewone meerderheid onder de aanwezigen. De regel impliceert dat onthoudingen het effect van een tegenstem hebben, aangezien de onthouders wel in de noemer van de breuk, dus bij de aanwezigen, worden meegeteld. Art. 7 bepaalt tevens dat de statuten van deze regels mogen afwijken, zonder meer. De statuten kunnen zeker versterkte meerderheden eisen; een afzwakking van de meerderheidsregel is beleidsmatig moeilijker verdedigbaar omdat men er mag van uitgaan dat de noodzaak minstens de helft van de aanwezige stemmen achter zich te krijgen, een regel is die de leden beschermt tegen beslissingen door een (te kleine) minderheid. Niettemin bepaalt art. 7 van de Wet zonder meer dat de statuten van de aldaar genoemde regels, onder andere de meerderheidsregel, mogen afwijken, hetgeen het moeilijk maakt *de lege lata* staande te houden dat afzwakking van de meerderheidsregel niet geoorloofd zou zijn.

61. Voor bepaalde beslissingen eist de wet een bijzondere meerderheid en zelfs een aanwezigheidsquorum.

⁹³ Bv. een melding van het voornemen aanwezig te zijn.

⁹⁴ Vertegenwoordiging is mogelijk, zie art. 6 lid 2, waar tevens bepaald is dat de lasthebber een ander werkelijk lid moet zijn, tenzij de statuten soepeler zijn en anderen als vertegenwoordiger toelaten. Men werkt in de statuten best een regeling terzake uit.

⁹⁵ D. VAN GERVEN, *Handboek*, 136, nr. 124; Ph. 'T KINT, *o.c.*, 136; F. HELLEMANS, “Werking en beheer van de VZW” in *De V.Z.W. gezien vanuit de praktijk*, Brugge, Die Keure, 1996, 118. Zie ook de voorbereidende werken, *Parl. St. Senaat*, 2000-2001, nr. 2-283/15, 6 en nr. 283/16, 47.

⁹⁶ D. COECKELBERGH, “Statuten van een VZW: 1001 variaties”, *Zonder winsttoogmerk* 1989, 49.

⁹⁷ D. VAN GERVEN, *Handboek*, 136, nr. 124.

Een statutenwijziging is maar rechtsgeldig mogelijk indien de voorgestelde wijzigingen uitdrukkelijk zijn vermeld in de oproeping en indien minstens 2/3 van alle leden op de algemene vergadering aanwezig of vertegenwoordigd zijn (art. 8, lid 1). Dit aanwezigheidsquorum geldt althans voor de eerste algemene vergadering die met het oog op de statutenwijziging bijeenkomt; men kan een tweede algemene vergadering bijeenroepen⁹⁸ waarop geen aanwezigheidsquorum geldt.

Een gewone statutenwijziging kan slechts aangenomen worden met een 2/3 meerderheid van de aanwezige of vertegenwoordigde leden. Voor een doelwijziging (art. 8 derde lid), omzetting (art. 26 quater) of vrijwillige ontbinding (art. 20) is een 4/5 meerderheid vereist (naast, zoals voor elke statutenwijziging, de bijzondere oproeping en het aanwezigheidsquorum van 2/3).

Voor de beslissing tot uitsluiting van een lid is zoals reeds vermeld een bijzondere meerderheid van 2/3 nodig, maar geen aanwezigheidsquorum (art. 12, lid 2).

d. jaarlijkse algemene vergadering- kwijting bestuurders

62. Elke VZW moet minstens één maal per jaar een algemene vergadering houden, nl. om de jaarrekening van het voorbije boekjaar en de begroting voor het komende boekjaar goed te keuren. Dit moet gebeuren binnen de zes maanden na afsluitingsdatum van het boekjaar (art. 17 § 1). Jaarrekening en begroting worden in ontwerp opgemaakt door de raad van bestuur, die er normalerwijze ter vergadering toelichting zal bijgeven, maar door de VZW-wet niet verplicht wordt een jaarverslag op te maken en/of aan de algemene vergadering voor te leggen. De goedkeuring van jaarrekening en begroting gebeurt met gewone meerderheid⁹⁹.

63. Daar VZW's geen jaarverslag moeten opmaken, zijn jaarrekening en begroting de voornaamste verantwoordingstukken die de raad van bestuur over zijn beleid aan de leden voorlegt. De jaarrekening geeft immers de financiële resultaten van het beleid van de raad van bestuur weer, de begroting weerspiegelt zijn toekomstplannen. Het verlenen van kwijting aan de bestuurders zal dan ook nauw samenhangen met het goedkeuren van de jaarrekening. Kwijting geven is immers afstand doen van recht, en een afstand van recht is slechts geldig mits kennis van zaken¹⁰⁰. Dat de algemene vergadering kennis had van de relevante feiten in verband met het VZW-bestuur zal in de eerste plaats bewezen worden door kennis van de jaarrekening in hoofde van de leden. De VZW-wet eist evenwel niet, zoals voor kapitaalvennootschappen, dat de kwijting bij afzonderlijke stemming en pas na goedkeuring van de jaarrekening gebeurt. Een afzonderlijke stemming is natuurlijk toegelaten (niet noodzakelijk in dezelfde vergadering als die waarin de jaarrekening werd goedgekeurd), maar vaak zal de kwijting impliciet blijken uit de goedkeuring van de jaarrekening. Behoudens resolutie van de algemene vergadering in tegengestelde zin of feiten die op het tegendeel wijzen, mag men immers aannemen dat de goedkeuring van de jaarrekening bij VZW's kwijting van de bestuurders inhoudt, althans voor die feiten die weerspiegeld worden in de jaarrekening¹⁰¹.

⁹⁸ Met inachtnaam van de gewone formaliteiten en niet binnen de 15 dagen na de eerste vergadering, zie art. 8 laatste lid Wet.

⁹⁹ Tenzij andersluidend statutair beding; er is geen aanwezigheidsquorum.

¹⁰⁰ Cass. 12 februari 1981, *Arr. Cass.*, 1980-81, 662; *B.R.H.* 1981, 154; Cass. 29 januari 1986, *Pas.* 1986, I, 634.

¹⁰¹ D. VAN GERVEN, *Handboek*, 153, die verwijst naar uiteenzettingen over de gemeenrechtelijke kwijting bij P.A. FORIERS, "Décharge-réception-quittance" in *la fin du contract-de behoorlijke beëindiging van overeenkomsten*, Brussel, 1993, 138 en 140; B. TILLEMANS, *Lastgeving*, in *A.P.R.*, Gent, Story-Scientia, 137, weke auteurs zich steunen op art. 1386 Ger. W.

64. De wet verplicht in de statuten een regeling op te nemen omtrent hoe de beslissingen van de algemene vergadering worden meegedeeld aan de werkelijke leden en ter kennis worden gebracht van derden (art. 2, 6° Wet). In elk geval hebben de werkelijke leden zoals gezien een inzage-recht in de notulen en beslissingen van de algemene vergadering (art. 10, lid 2 Wet).

3. Bestuur

65. Vroeger kende de VZW-wet op bestuursvlak alleen de raad van bestuur, ook al functioneerden vele VZW's in de praktijk tevens met een dagelijks bestuur. De wetgever heeft met de wet van 2 mei 2002 het VZW-bestuur nu verregaand afgestemd op de regels die ook voor N.V.'s gelden, hetgeen onder meer tot uiting komt in de voortaan wettelijke mogelijkheid om drie bestuursorganen op te richten; een raad van bestuur, een dagelijks bestuur en een "orgaan van vertegenwoordiging". Een directiecomité, dus een orgaan met ruimere bevoegdheden dan de raad van bestuur, is niet in de wet voorzien.

De drie voornoemde bestuursinstanties zijn voortaan wel degelijk organen, wiens handelingen, gesteld binnen hun schijnbare bevoegdheidskring, geacht worden handelingen van de VZW zelf te zijn.

a. Raad van bestuur

66. De wetgever heeft bepaald dat de raad van bestuur van een VZW een college¹⁰² vormt dat uit minstens drie bestuurders¹⁰³ moet bestaan, of dat verplicht uit exact twee leden bestaat indien er slechts drie werkelijke leden zijn. Ergerlijk is dat hij er aan toegevoegd heeft dat de raad altijd minstens één lid minder moet tellen dan het aantal werkelijke leden (art. 13, lid 1 Wet). Dit veroorzaakt problemen voor de veel voorkomende VZW's waarin alle werkelijke leden in de raad van bestuur vertegenwoordigd willen zijn, bv. VZW's die zich situeren in de sfeer van samenwerking tussen bestaande organisaties, zoals bv. samenwerkingsverbanden tussen universiteiten en/of Hogescholen.

67. Volledig volgens het model van de N.V. heeft de raad van bestuur de volheid van bevoegdheid, en mag de algemene vergadering alleen de haar specifiek door de wet toegewezen bevoegdheden uitoefenen. De wettelijke bevoegdheid van de raad van bestuur kan door de statuten beperkt worden, maar dergelijke beperkingen zijn derden niet tegenwerpelijk, zelfs niet wanneer ze zijn bekendgemaakt (art. 13 lid 3 Wet; illustratie van de Prokuraal, waarover verder).

68. De algemene vergadering benoemt en ontslaat de bestuurders¹⁰⁴, en bepaalt tevens de vergoeding¹⁰⁵ die zij in hun hoedanigheid van bestuurder ontvangen¹⁰⁶. Nu benoeming een

¹⁰² Dat het om een college gaat staat niet uitdrukkelijk in de wet, maar wordt bevestigd door de voorbereidende werken: Memorie van toelichting, *Parl. St.*, Kamer, 1998/1999 nr. 1854/1, 11.

¹⁰³ Dit mogen ook rechtspersonen zijn. Een rechtspersoon zal zich op een raadsvergadering moeten laten vertegenwoordigen door een natuurlijke persoon. De Wet bevat terzake geen voorschriften, zoals die voor vennootschappen nochtans werden ingevoerd door de wet van 2 augustus 2002, zie art. 61§ 2 W. Venn. (vaste vertegenwoordiger).

¹⁰⁴ Art. 4, 2° Wet.

voorbehouden bevoegdheid van de algemene vergadering is, en de wet niet in coöptatie voorziet, ook niet wanneer de raad van bestuur niet meer in aantal is, bv. tengevolge van het overlijden van een bestuurder, neemt de rechtsleer aan dat coöptatie niet mogelijk is¹⁰⁷: alleen door benoeming door de algemene vergadering kan een persoon in de raad van bestuur terecht komen.

69. De statuten van de VZW moeten vermelden hoe de bestuurder benoemd en ontslaan wordt, en de duur van zijn mandaat (art. 2, 7° a) Wet. De algemene vergadering zal normalerwijze over benoeming, ontslag en bezoldiging met gewone meerderheid beslissen- dit is immers de residuaire meerderheid vereist voor A.V.-beslissingen- maar de statuten kunnen een sterkere meerderheid voorschrijven.

70. De overeenkomst¹⁰⁸ tussen bestuurder en VZW is door de wet niet benoemd, maar het is opportuun op de relatie VZW-bestuurder, voor aspecten die niet in de wet geregeld zijn, de regels van de lastgeving analoog toe te passen, net zoals dat voor vennootschapsbestuurders gedaan wordt. Dit impliceert dat de bestuurder ad nutum (dus zonder motivering of opzeggingstermijn) afzetbaar is. Die regel is evenwel slechts suppletiefrechterlijk, en er kan dus van afgeweken worden, bv. door een bestuurder voor een vaste termijn te benoemen of een opzeggingstermijn te voorzien. De wet bevat geen duurtijdbepijking van het bestuurdersmandaat.

71. Bestuurders van een VZW zijn in de regel zelfstandigen¹⁰⁹. In elk geval oefenen zij hun bestuursopdracht niet onder gezag van de VZW uit, ook al moeten zij besturen in het gemeenschappelijk belang van alle leden van de VZW; de raad van bestuur bezit een zelfstandige bevoegdheid, niet afgeleid van die van de algemene vergadering. Net zoals vennootschapsbestuurders kunnen VZW-bestuurders tegelijk een arbeidsovereenkomst sluiten met de VZW op voorwaarde dat de constitutieve bestanddelen van dat contract aanwezig zijn, hetgeen impliceert dat de bestuurder nog andere taken dan besturen voor de VZW vervult, en wel onder gezag.

b. dagelijks bestuur

72. Het is mogelijk bij een VZW een orgaan van dagelijks bestuur te organiseren (art. 13bis Wet). Daar waar dit bij een N.V. kan op initiatief van de raad van bestuur zonder meer, is dit voor een VZW blijkens de wet (art. 13bis en vooral art. 2, 7°) alleen mogelijk indien de statuten in die mogelijkheid voorzien. Een machtigingsclausule is dus vereist, stilzwijgen van

---

¹⁰⁵ De Wet zegt niets over de vergoeding van VZW-bestuurders (art. 4, 3° bepaalt wel dat de algemene vergadering de vergoeding van de commissarissen bepaalt), maar men mag net als voor vennootschappen, waar de wet ook zwijgt, aannemen dat deze bevoegdheid een corrolarium is van de bevoegdheid tot benoemen van de bestuurders.

¹⁰⁶ Overeenkomstig hetgeen wordt aangenomen voor vennootschappen, mag ervan uitgegaan worden dat het volstaat dat de algemene vergadering aan de raad van bestuur een globaal bedrag ter vergoeding ter beschikking stelt, en dat het dan aan de raad zelf mag overgelaten worden te beslissen hoe deze vergoeding onder de bestuurders zal verdeeld worden.

¹⁰⁷ D. VAN GERVEN, *Handboek*, 171, nr. 178, met verwijzingen naar GOEDSEELS, LINDEMANS en het *R.P.D.B.*, tw. *Associations sans but lucratif*, Brussel, Bruylant, Compl. I, 1964, 309.

¹⁰⁸ De bestuurder moet zijn benoeming aanvaarden vooraleer hij bestuurder wordt, maar die aanvaarding kan, zoals vaak het geval in de praktijk, stilzwijgend gebeuren.

¹⁰⁹ Vgl. Arbh. Liège, 18 januari 200, *Soc. Kron*. 2001, 219 waar geoordeeld werd dat de VZW-bestuurder vanaf zijn benoeming is onderworpen aan het sociaal statuut van de zelfstandigen.

de statuten volstaat niet. Is die machtigingsclausule er, dan staat het de raad van bestuur vrij al dan niet een dagelijks bestuur te organiseren¹¹⁰. Het is niet nodig het dagelijks bestuur in de statuten zelf op te richten en te organiseren.

73. Het orgaan van dagelijks bestuur bestaat uit één of meer personen, al dan niet bestuurder (en die evenmin als bestuurders lid hoeven te zijn). Het orgaan van dagelijks bestuur heeft beslissing- en vertegenwoordigingsbevoegdheid voor aangelegenheden van dagelijks bestuur, welk begrip in de wet niet gedefinieerd is, maar ongetwijfeld op dezelfde wijze moet opgevat worden als bij vennootschappen, waar het Hof van cassatie het dagelijks bestuur omschreef als “ de handelingen die om reden zowel van het gering belang dat ze vertonen als van de noodzakelijkheid van een vlugge oplossing te treffen, de tussenkomst van de raad van bestuur niet rechtvaardigen”¹¹¹. In de statuten zelf¹¹² moet bepaald worden of de leden van een meerhoofdig dagelijks bestuur alleen, met meerderen, of collegiaal (dus bij gewone meerderheid of, indien de statuten dat bepalen, met versterkte meerderheid, eventueel slechts voor bepaalde aangelegenheden) de dagelijks-bestuur bevoegdheden kunnen uitoefenen. Het is belangrijk daarover duidelijkheid te scheppen, want de formulering van de wet maakt niet duidelijk dat bij ontstentenis van regeling, een meerhoofdig dagelijks bestuur collegiaal moet optreden¹¹³. Bij gebrek aan regeling zal men ingeval van betwisting de statuten moeten uitleggen, maar wanneer zij geen aanknopingspunten in deze of gene zin bevatten is het aan te raden op basis van wat gebruikelijk is uit te gaan van een collegiale bevoegdheid, zoals die ook bestaat voor de raad van bestuur.

74. Behalve indien de statuten dit afwijkend regelen, is de raad van bestuur bevoegd voor benoeming, ontslag, vergoeding en taakomschrijving van het dagelijks bestuur. Het is aan de raad van bestuur dat het dagelijks bestuur verantwoording aflegt.

Benoeming en ontslag (of ambtsbeëindiging, bv. door overlijden) van de leden van het dagelijks bestuur moet openbaar gemaakt worden, door neerlegging van de akte ter griffie van de rechtbank van koophandel en door bekendmaking van een uittreksel in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad (art. 26 novies, 2°). Deze openbaarmaking is vereist opdat benoeming en ontslag tegenwerpelijk zouden zijn aan derden.

c. Orgaan van vertegenwoordiging

75. Voortaan is het ook bij de VZW mogelijk een zogenaamd orgaan van vertegenwoordiging te organiseren (art. 13, laatste lid Wet). De regeling is verregaand geïnspireerd op de “gedelegeerd bestuurder” in de zin van art. 522 § 2 voor de N.V. De statuten kunnen aan één of meerdere personen de bevoegdheid verlenen de vennootschap in en buiten rechte te vertegenwoordigen. Opvallend is dat deze personen geen bestuurders moeten zijn- in het vennootschapsrecht is dat anders. Deze personen, die men “gedelegeerde bestuurders” kan noemen, hebben dan dezelfde vertegenwoordigingsbevoegdheid als de raad van bestuur als geheel. De raad verliest door de bedoelde delegatie zijn bevoegdheid geenszins, alleen worden bepaalde van zijn leden en/of andere personen eveneens,

¹¹⁰ Tenzij de statuten zelf de verplichting opleggen of het dagelijks bestuur meteen organiseren.

¹¹¹ Cass. 17 september 1968, *Arr. Cass.* 1969, 60.

¹¹² Zie opnieuw art. 2, 7°.

¹¹³ En de VZW-wet maakt ook nergens de gewone regels van de beraadslagende vergaderingen (Kamer en Senaat) suppletief van toepassing op de vergaderwijze van VZW-organen, zoals dat wel gebeurd is, in art. 63 W. Venn., voor vennootschapsorganen.

zelfstandig, vertegenwoordigingsbevoegd gemaakt door de statuten.). Wanneer de relevante statutaire clausule behoorlijk, overeenkomstig art. 26novies, bekendgemaakt is, is het bestaan van dit orgaan van vertegenwoordiging tegenwerpelijk aan derden.

76. Derden mogen er steeds van uitgaan dat het orgaan van vertegenwoordiging de volle vertegenwoordigingsbevoegdheid heeft, dus dezelfde bevoegdheid als de raad van bestuur om de VZW bij rechtshandelingen en in gerechtelijke procedures te vertegenwoordigen. Statutaire beperkingen van die bevoegdheid zijn derden niet tegenwerpelijk. Dat is althans een punt waarover wellicht geen enkele academische jurist twist, maar vreemd genoeg staat het niet in de wet. Art. 13, lid 3 van de VZW-wet, waarin het beginsel van de niet-tegenwerpelijkheid van statutaire bevoegdheidsbeperkingen vervat ligt, heeft het immers over “de bevoegdheden die op grond van het vorige lid aan de raad van bestuur worden toegekend”, terwijl het orgaan van vertegenwoordiging pas in het daaropvolgende, vierde lid, aan bod komt (en in dit vierde lid ontbreekt een verwijzing naar niet- tegenwerpelijkheid van bevoegdheidsbeperkingen). Vennootschapsjuristen zijn gewoon geraakt aan deze onhandige legistiek: in de oude vennootschappenwet was het op grond van de twee EU-richtlijnen onbetwistbare beginsel ook niet duidelijk tot uitdrukking gebracht. De wetgever heeft dat dan rechtgezet met een herformulering van art. 522 W. Venn. in het Wetboek van Vennootschappen. Hij is dan, toen een regeling aangaande het directiecomité ingevoerd werd door de wet van 2 augustus 2002, hervallen in zijn oude, slechte formuleringsgewoonten, en heeft ook in de nieuwe VZW-wet alles gedaan om op dit punt een onduidelijke tekst op te stellen. Maar zoals gezegd, redelijkerwijze kan geen twijfel bestaan over de toepasselijkheid van de Prokuraleer op de vertegenwoordigingsbevoegdheid van “organen van vertegenwoordiging” van de VZW¹¹⁴.

77. Er kunnen één of meerder dergelijke “gedelegeerd bestuurders” benoemd worden, die al dan niet gezamenlijk moeten optreden, naargelang wat de statuten bepalen. Als twee of meer personen samen moeten optreden opdat de vennootschap rechtsgeldig vertegenwoordigd zou zijn, spreekt men van twee- of meerhandtekeningsclausules. Indien er meer dan twee gedelegeerd bestuurders benoemd worden, kunnen de statuten ook bepalen dat zij een college vormen, hetgeen impliceert dat een gewone meerderheid onder hen moet handtekenen om een geldige vertegenwoordigingshandeling te bewerkstelligen. Dergelijke clausules zijn tegenwerpelijk aan derden¹¹⁵.

78. De benoeming van een dergelijk orgaan van vertegenwoordiging moet bekendgemaakt worden (neerlegging ter griffie, bekendmaking van uittreksel in bijlagen tot het Belgisch Staatsblad), en de benoemingsakte moet aangeven of zij alleen dan wel samen met iemand anders moeten optreden en wat hun bevoegdheden zijn.

d. Prokuraleer

79. Net zoals bij de NV en BVBA geldt voortaan, en dit in tegenstelling tot vroeger, de zogenaamde Prokuraleer voor vertegenwoordigingshandelingen van de raad van bestuur, het dagelijks bestuur of het orgaan van vertegenwoordiging van de VZW. Dit betekent dat de VZW zich tegenover derden te goeder trouw niet kan beroepen op statutaire of op interne

¹¹⁴ Zie bv. D. VAN GERVEN, *Handboek*, 184, nr. 200.

¹¹⁵ In tegenstelling dus tot de niet-tegenwerpelijke inhoudelijke bevoegdheidsbeperkingen van het orgaan van vertegenwoordiging.

afspraken berustende beperkingen aan de vertegenwoordigingsbevoegdheid van voornoemde organen. Derden mogen ervan uitgaan dat de raad van bestuur, het dagelijks bestuur, de gedelegeerd bestuurder de handtekeningsbevoegdheid hebben die de wet hen toekent. Het is geoorloofd, en kan nuttig zijn, die vertegenwoordigingsbevoegdheid statutair te beperken. Een raad van bestuur/bestuurder die zich niet aan die statutaire bevoegdheidsbeperkingen houdt begaat een fout tegenover de VZW en kan daarvoor aansprakelijk gesteld worden. Maar deze fout kan door de VZW niet ingeroepen worden tegenover een medecontractant of andere tegenpartij teneinde geldigheid van een rechtshandeling in de relatie tot die derde te betwisten. De derde moet alleen de wet kennen, niet de statuten, ook niet wanneer die gepubliceerd zijn. Statutaire beperkingen aan vertegenwoordigingsbevoegdheid zijn enkel inroepbaar tegenover derden te kwader trouw, dat wil zeggen zij die daadwerkelijk wisten welke beperkingen golden, bv. omdat hen, zoals de VZW bewijzen kan, een uittreksel uit de statuten is voorgelegd naar aanleiding van de contractsluiting, of omdat zij de vertegenwoordigingsbevoegdheid van een gedelegeerd bestuurder kenden tengevolge van vroegere contacten met de VZW.

De statutaire beperkingen waarover het hier gaat kunnen van kwalitatieve aard zijn, dat wil zeggen de vertegenwoordigingsbevoegdheid beperken tot bepaalde materies, of bepaalde materies (bv. onroerend goed-transacties) uitsluiten; of ze kunnen van kwantitatieve aard zijn, dat wil zeggen de vertegenwoordigingsbevoegdheid beperken tot een bepaald bedrag.

Meerhandtekeningsclausules zijn wel tegenwerpelijk aan derden (voor zover zij als onderdeel van de statuten in de bijlagen tot het Belgisch Staatsblad gepubliceerd zijn). Het gaat om statutaire clausules krachtens dewelke de VZW rechtsgeldig vertegenwoordigd wordt door twee of meer bestuurders die *gezamenlijk* optreden. Wanneer dan slechts één bestuurder (of één minder dan het statutair vereiste aantal) optreedt, is de VZW niet verbonden.

80. In afwijking van het NV en BVBA-recht, zijn doelsbeperkingen in het VZW-recht wel aan derden tegenwerpelijk. Dit doorbreekt enigszins de logica van het systeem, aangezien doelsbeperkingen toch ook statutaire bevoegdheidsbeperkingen zijn, maar de wetgever heeft wellicht geoordeeld dat het om een belangrijke soort beperkingen gaat die daarom wel tegenwerpelijk moeten zijn.

e. Aansprakelijkheid

81. De wet bevat geen bijzondere aansprakelijkheidsregels voor VZW-bestuurders, zodat hun aansprakelijkheid volledig volgens het gemeen recht moet beoordeeld worden. Tegenover de VZW zijn zij contractueel aansprakelijk, waarbij de regels van de lastgeving ook op dit vlak analoog kunnen toegepast worden. Daar waar een vennootschapsbestuurder steeds als professioneel moet behandeld worden, en het dus niet opportuun is rekening te houden met het al dan niet bezoldigd karakter van het bestuurdersmandaat, kan men aanvaarden dat VZW-bestuurders iets milder beoordeeld worden wanneer zij hun taak onbezoldigd waarnemen¹¹⁶, nu dit, althans bij kleinere VZW's en in sommige gevallen daadwerkelijk nog als vriendendienst kan beschouwd worden.

82. Voor VZW-bestuurders bestaat geen bepaling analoog aan art. 528 W. venn. volgens hetwelk NV-bestuurders hoofdelijk aansprakelijk zijn voor bepaalde fouten, nl. schendingen van het Wetboek of van de statuten. Iedere VZW-bestuurder is slechts aansprakelijk voor de

¹¹⁶ Art. 1992 B.W.; D. VAN GERVEN, *Handboek*, 206, nr. 234.

fouten waaraan hij daadwerkelijk heeft deelgenomen. Maar hebben meerdere bestuurders samen eenzelfde fout begaan- bv. doordat ze samen een beslissing genomen hebben op de raad van bestuur- dan zijn zij allen *in solidum* aansprakelijk¹¹⁷.

83. Wanneer de VZW zou overwegen één van haar bestuurders aansprakelijk te stellen op basis van art. 1382 B.W., zal zij tot de vaststelling komen dat dit zelden mogelijk is, omdat het samenloopverbod geldt: alleen wanneer fout en schade vreemd zijn aan de uitvoering van het contract kan art. 1382 B.W. en meer bepaald de algemene zorgvuldigheidsnorm ingeroepen worden tussen contractspartijen- of wanneer de fout tegelijk een strafrechtelijk misdrijf is.

Alleen de algemene vergadering is bevoegd om te beslissen over het instellen van een aansprakelijkheidsvordering, in naam van de VZW, tegen één van de bestuurders¹¹⁸. Dit staat niet uitdrukkelijk in de wet, maar kan onder meer gesteund worden op de exclusieve bevoegdheid van de algemene vergadering om over de kwijting van VZW-bestuurders te beslissen (art. 4, 4° Wet), dus om afstand te doen van de aansprakelijkheidsvordering.

84. Derden kunnen VZW-bestuurders aansprakelijk stellen op basis van art. 1382 B.W. Daarbij moet voor ogen gehouden worden dat niet elke schending van de bestuursplicht door een VZW-bestuurder tevens een onrechtmatige daad in de zin van art. 1382 B.W. is. Het moet daarvoor gaan om een schending van een verplichting die zich aan eenieder opdringt.

Daarenboven moeten medecontractanten van de VZW de leer van de quasi-immuniteit van de uitvoeringagent voor ogen houden: de uitvoeringsagent wordt tegenover de medecontractant van de VZW met die laatste geïdentificeerd en is bijgevolg ex art. 1382 B.W. enkel aansprakelijk wanneer de VZW zelf het zou zijn. Dat leerstuk is blijkens het Hof van cassatie¹¹⁹ ook van toepassing op organen van rechtspersonen, en bijgevolg ook op individuele VZW-bestuurders¹²⁰.

85. Ten slotte kan opgemerkt worden dat art. 492bis Strafwetboek, inzake misbruik van vennootschapsgoederen, ook op VZW-bestuurders van toepassing is.

86. Er is geen regeling in de wet opgenomen omtrent belangenconflicten van VZW-bestuurders. Sommige parlementsleden hebben wel amendementen ingediend om dergelijke regeling te laten invoeren, naar het voorbeeld van wat voor NV- en BVBA-bestuurders geldt, maar men heeft uiteindelijk geoordeeld dat een belangenconflictprocedure te zwaar zou zijn voor VZW's¹²¹-hoewel de wet (art. 28, 8°) *stichtingen* wel verplicht in hun statuten een belangenconflictenregeling op te nemen.¹²²

E. Boekhouding, jaarrekening en commissarissen

87. Alle VZW's moeten een boekhouding voeren en, zoals gezien, elk jaar binnen de zes maanden na het einde van het boekjaar een jaarrekening ter goedkeuring aan de algemene

¹¹⁷ Cass. 15 februari 1974, *R.W.* 1973-74, k. 1715, concl. DUMON.

¹¹⁸ D. VAN GERVEN, *Handboek*, 208, nr. 236; Ph. 'T KINT, *Les associations sans but lucratif*, Brussel, Larcier, 1999, 128.

¹¹⁹ Cass. 7 november 1997, *T.R.V.* 1998, 248, noot I. CLAEYS.

¹²⁰ Die (minstens, maar m.i. niet alleen voor aansprakelijkheidsdoeleinden) ook als orgaan zijn te beschouwen, naast de raad van bestuur als dusdanig.

¹²¹ *Parl. St.* Senaat, 2000-2001, 283/16, 51 (verslag commissie justitie).

¹²² H. BRIET en Ph. VERDONCK, *l.c.*, 151, nr. 5.2.7.

vergadering voorleggen, samen met een begroting. Alle VZW's dienen die jaarrekening tevens openbaar te maken.

88. Eens men het niveau van deze grote principes verlaat verschillen de regels evenwel naargelang men met een kleine dan wel met een grote VZW te maken heeft. Beide begrippen zijn gedefinieerd in art. 17 van de Wet, waar ook bepaald is dat de Koning de afbakeningscriteria bij K.B. mag aanpassen aan de evolutie van het indexcijfer.

Op het moment van schrijven is een VZW blijkens art. 17 § 3 groot wanneer zij op het moment van sluiten van hun boekjaar minstens twee van de drie onderstaande drempels bereiken:

- het equivalent van 5 voltijdse werknemer, gemiddeld doorheen het jaar
- in totaal 250.000 EUR (excl. BTW) aan andere dan uitzonderlijke ontvangsten
- een balanstotaal van 1 miljoen EUR

89. Kleine VZW's mogen een vereenvoudigde boekhouding voeren, die tenminste betrekking heeft op de mutaties in contant geld of op de rekeningen (art. 17 § 2) en dienen hun jaarrekening neer te leggen op de griffie van de rechtbank van koophandel van hun zetel. Een Koninklijk besluit van 26 juni 2003 legt het model van de boekhouding voor kleine VZW's vast evenals de principes volgens dewelke zij hun jaarrekening moeten opstellen. De regels vertonen veel gelijkenis met die die voor kleine ondernemingen in het algemeen gelden, er zij verwezen naar het K.B. zelf voor wie de regels wil leren kennen. Wel mag er op gewezen worden dat art. 15 van het K.B. van 26 juni 2003 kleine VZW's de mogelijkheid geeft zich vrijwillig te onderwerpen aan de boekhoudverplichtingen voor grote VZW's. Zij moeten dan wel alle en niet slechts bepaalde van die regels toepassen, en moeten hun keuze melden en verantwoorden in de toelichting bij de jaarrekening, waar zij ook moeten aangeven wat de belangrijkste veranderingen zijn die deze keuze met zich meebrengt tegenover toepassing van de regels voor kleine VZW's. Volgens het verslag aan de Koning bij het K.B. heeft dergelijke keuze wel niet voor gevolg dat zo'n VZW zijn jaarrekening bij de Nationale Bank zou moeten indienen, hij mag (moet) zich beperken tot neerlegging ter griffie.

90. Grote VZW's daarentegen moeten een volledige, "dubbele" boekhouding voeren overeenkomstig de Boekhoudwet van 17 juli 1975, en moeten hun jaarrekening neerleggen bij de Nationale Bank van België, alwaar zij wordt opgenomen in de Balanscentrale. Ook voor grote VZW's moet er een K.B. komen dat de principes van de Boekhoudwet specifiek voor hen uitwerkt. Op het moment van schrijven bestaat dit K.B. nog niet.

91. "Heel grote VZW's" moeten blijkens art. 17 § 5 ook één of meer commissarissen benoemen. Het is de algemene vergadering die daarvoor bevoegd is. In VZW's die een ondernemingsraad hebben ingesteld omdat zij gemiddeld 100 werknemers hebben, gebeurt de benoeming op voordracht van de ondernemingsraad. De commissaris moet revisor (dus: lid van het Instituut der bedrijfsrevisoren) zijn. De commissaris is belast met de controle van de financiële toestand en van de jaarrekening van de VZW en van de regelmatigheid vanuit het oogpunt van wet en statuten van de verrichtingen die in de jaarrekening moeten weergegeven worden. Het is zeer onrechtstreeks dat uit de VZW-wet ook blijkt dat de commissaris, zoals men zou verwachten¹²³, een verslag over zijn controleactiviteiten moet opstellen: art. 17 § 6, 2° bepaalt nl. dat dat verslag samen met de jaarrekening bij de Nationale Bank moet neergelegd worden.

¹²³ Zijn controle zou zonder verslaggeving niet veel nut hebben.

Heel grote VZW 's zijn (de bedragen mogen opnieuw bij K.B. aangepast worden aan het indexcijfer) VZW's die hetzij gemiddeld 100 voltijdse werknemers tewerkstellen, hetzij minstens twee van de volgende drie drempels overschrijden:

- gemiddeld 50 voltijdse werknemers
- een totaal van 6.250.000 EUR (excl. BTW) aan andere dan uitzonderlijke ontvangsten
- een balanstotaal van 3.125.000 EUR.

F. Ontbinding en vereffening

1. algemeen

92. De beslissing tot vrijwillige ontbinding¹²⁴ wordt genomen door de algemene vergadering volgens de regels van een statutenwijziging, maar met een 4/5 meerderheid (zie hoger). De ontbinding zelf betekent nog niet het einde van de rechtspersoonlijkheid van de VZW; het betekent dat beslist werd een einde te stellen aan de VZW, maar dat einde treedt nog niet onmiddellijk in. De VZW blijft als rechtspersoon voortbestaan tot het sluiten van de vereffening. Voor VZW's bestaat er weliswaar geen wettekst of cassatierechtspraak die het voortbestaan van de rechtspersoonlijkheid tot afsluiting van de vereffening bevestigt, maar er zijn ons geen auteurs of rechtspraak bekend die zich verzetten tegen de toepassing van deze principes, die onbetwist voor vennootschappen met rechtspersoonlijkheid gelden.¹²⁵

De VZW blijft dus als rechtspersoon voortbestaan, maar enkel voor vereffeningdoeleinden; de bevoegdheden van de vereffenaar en de VZW-organen (algemene vergadering) is daartoe beperkt.

93. Op de ontbinding volgt de vereffening, het te gelde maken van de activa teneinde de schuldeisers te voldoen, waarbij de gewone schuldeisers onderworpen worden aan de regels van de samenloop, met het gelijkheidsbeginsel en beperking aan executiemaatregelen die daarmee gepaard gaan. Vereffenaars moeten worden aangeduid. Wanneer de statuten terzake niets bepalen (bv. de bestuurders als vereffenaar aanduiden) zal de algemene vergadering, met gewone meerderheid, één of meer vereffenaars moeten aanduiden.

94. Het feit dat ontbinding is ingetreden/beslist moet binnen de maand bekendgemaakt worden door neerlegging ter griffie van de rechtbank van koophandel¹²⁶, en een uittreksel uit de beslissing moet gepubliceerd worden in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad¹²⁷. De VZW moet op alle documenten die van hem uitgaan de toevoeging "in vereffening" na de naam van de VZW laten volgen¹²⁸.

¹²⁴ Een ontbinding kan ook van rechtswege intreden, in de gevallen in de statuten bepaald, of wanneer de VZW voor een bepaalde duur is opgericht of alleen om één bepaald specifiek werk/doel te verwezenlijken. Ontbinding van rechtswege is eerder uitzonderlijk.

¹²⁵ Vgl. de verklaring van de regel bij D. VAN GERVEN, *Handboek*, 300-301.

¹²⁶ Art. 23 juncto 26novies § 1, tweede lid, 4° Wet

¹²⁷ art. 26novies § 2, tweede lid, 3° Wet, alwaar ook de inhoud van het uittreksel beschreven is.

¹²⁸ Art. 23, derde lid.

2. ontbinding als sanctie

95. Een VZW kan in verschillende gevallen ontbonden worden als sanctie voor het niet-naleven van de wet. Men spreekt dan van gerechtelijke ontbinding. Het gaat om volgende gevallen¹²⁹:

- wanneer de middelen van de VZW gebruikt worden in strijd met het statutaire doel van de VZW
- wanneer de VZW op ernstige wijze in strijd handelt met de statuten¹³⁰, of in strijd handelt met de wet of de openbare orde
- wanneer de VZW gedurende drie opeenvolgende jaren geen jaarrekening neerlegt (zgn. “slapende VZW”), tenzij de ontbrekende jaarrekeningen worden neergelegd vooraleer de debatten worden gesloten (art. 18 eerste lid, 4°); de vordering tot ontbinding op deze grond is slechts ontvankelijk indien zij wordt ingesteld na het verstrijken van een termijn van dertien maanden te rekenen vanaf het afsluiten van het derde boekjaar (art. 19bis).
- wanneer de VZW niet in staat is haar verbintenissen na te komen
- wanneer de VZW minder dan drie werkelijke leden telt.

96. De vordering kan worden ingesteld door elke belanghebbende in de zin van art. 17 Ger. W., of door het openbaar ministerie (art. 18 VZW-wet). Beslist de rechtbank de ontbinding uit te spreken, dan benoemt zij de vereffenaars. In één geval- en merkwaardig genoeg slechts in dat ene geval- kan de rechtbank de vereffeningwijze, dus eventueel afwijkend van de statutaire regels daaromtrent bepalen¹³¹, nl. wanneer de ontbinding wordt uitgesproken wegens niet- neerlegging van de jaarrekening gedurende drie opeenvolgende jaren.

3. bestemming van het vermogen

97. Wanneer de VZW tengevolge van ontbinding of nietigheid vereffend wordt, is het mogelijk dat er op het einde van de vereffening een positief liquidatiesaldo overblijft, dus activa die overblijven nadat de schulden betaald zijn. De wetgever verplicht de VZW om in zijn statuten te vermelden wat de bestemming van dit vermogen zal zijn (art. 2, 9° Wet). Voortaan bepaalt de wet uitdrukkelijk dat het vermogen van de VZW na ontbinding “voor een belangeloze doelstelling moet worden aangewend”. Vroeger kon men daarover twijfelen, omdat er minstens één passage in de voorbereidende werken van de oorspronkelijke VZW-wet was¹³² die de stellige indruk gaf dat de oprichters volledig vrij waren het VZW-vermogen na ontbinding te bestemmen en eventueel onder zichzelf te verdelen¹³³. De meeste rechtsleer stond terecht huiverachtig tegenover het onbezorgd aangrijpen van deze passage, en met de nieuwe wet is dus alle twijfel weggenomen: het vermogen moet verder belangeloos gebruikt worden. Het vermogen kan worden overgedragen aan een andere VZW, of aan een stichting- ook aan een private stichting, want die moet per definitie een belangeloos doel hebben. Verdeling onder de leden lijkt volkomen uitgesloten.

---

¹²⁹ Zie art. 18 Wet.

¹³⁰ Het vereiste “op ernstige wijze” slaat alleen op schendingen van de statuten, niet op schendingen van de wet of de openbare orde.

¹³¹ Art. 19bis Wet.

¹³² Het grijsgeciteerde *Parl. St. Kamer*, 1920-21, nr. 198, 472.

¹³³ D. VAN GERVEN, *Handboek*, 289, nr. 341.

98. Indien de statuten, in strijd met de wet, toch geen bestemming van het niet-actief zouden voorzien, dan zal de algemene vergadering, bij gewone meerderheid, die bestemming vooralsnog na ontbinding moeten bepalen¹³⁴. De bevoegdheid (en verplichting) daartoe kan men steunen op art. 22, eerste lid VZW-wet. Diezelfde bepaling geeft aan dat het de vereffenaar is die de bestemming bepaalt indien ook de algemene vergadering geen initiatief genomen heeft¹³⁵, waarbij hij “overeenkomstig art. 19, tweede lid” moet handelen, hetgeen impliceert dat de bestemming “zoveel mogelijk overeenkomt met het doel waarvoor de vereniging is opgericht”.

---

¹³⁴ Zie hierover D. VAN GERVEN, *Handboek*, 291, nr. 344.

¹³⁵ Hierover opnieuw D. VAN GERVEN, *ibidem*

Financial Law Institute

The **Financial Law Institute** is a research and teaching unit within the Law School of the University of Ghent, Belgium. The research activities undertaken within the Institute focus on various issues of company and financial law, including private and public law of banking, capital markets regulation, company law and corporate governance.

The **Working Paper Series**, launched in 1999, aims at promoting the dissemination of the research output of the Financial Law Institute's researchers to the broader academic community. The use and further distribution of the Working Papers is allowed for scientific purposes only. Working papers are published in their original language (Dutch, French, English or German) and are provisional.